

115 години

ТОРА

9/2014

STIHL®

www.stihl.bg



9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info



STIHL MS 661 - нов, изключително мощен, професионален моторен трион

Много мощен, високопроизводителен моторен трион, оборудван с най-модерна технология 2-MIX, който е предназначен да издържа на екстремно на-

товарване. С оптимално тегло за единица мощност, ниско ниво на вибрации и HD2 въздушен филтър с радиално уплътнение. Препоръчва се използ-

ването му при ефективен добив на едроразмерна дървесина. За повече информация посетете www.stihl.bg или най-близкия дилър на STIHL!



Заздравяване?

От началото на демократичните промени нито едно правителство не е работило за заздравяване на държавата, отчитат социолози. Затова и жизненият стандарт на гражданите на тази държава е най-нисък.

Незаздравени се оказаха и стените на редица язовири и микроязовири, водата от които потопи градове и села. Нездравият контрол към предприятията от частния сектор, освен че дава ръст на сивата икономика, създава предпоставки и за трагични инциденти.

Статистиката отчита, че има ръст и в други сектори: престъпността, особено битовата, неграмотността, безработицата, обири - дори на цели банки, което обаче за нас не е новина.

Хазната е празна, не само защото не постъпват данъци, а и защото печелившите държавни предприятия отдавна са в частни или в държавни - но на други държави, ръце.

Ръст в залесяването на нови гори също няма, но ръст на незаконния дърводобив вероятно има. Тревожно се увеличават площите на изсъхващите насаждения и на амортизираните противоерозионни съоръжения. Всеки, който е идвал на власт, говори в бъдеще време, което така и не става сегашно.

Да се оповаваме ли на Бога, или на късмета? Ново правителство - нов късмет. Нещо като „Спорт тото“.

Но дори и Библията не съветва хората да се оповават само на Господ и на късмет. А да работят, да не крадат, да не лъжат ...



Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@iag.bg
bbgospod@yahoo.com

Редактори:
СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg
(водещ на броя)

Технически редактор:
инж. ВАНЯ КИСЬОВА-ИЛИЕВА
vaniakisiova@abv.bg

Дизайн и предпечат:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:
ЙОРДАН ДАМЯНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 988-86-42;
тел./факс: 988-04-15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg

BIC TTBBBG22
IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.
Печатни коли 4. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е погнусан за печат на
20.10.2014 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.
Отделен брой - 3.00 лева.
Отпечатано - „Фатум“ ООД

Този брой е отпечатан с финансовата подкрепа
на Северозападно държавно предприятие - Враца

В броя

2 Съюз на европейските лесовъди: Отново в България

6 Проекти: Приет е Стратегическият план
за развитие на горския сектор

7 Лесозащита: Блестящ успех
за биологичната борба с гъботворката

9 Висше образование: Открита бе учебната година

10 Годишнини: Един век отбеляза
Държавно горско стопанство - Малко Търново

13 Опазване на горите

14 Делнични срещи: Люлката Източни Родопи

19 Лесовъдство: Идея за класификация на културите
от бял и черен бор според нивото на екосистемно съответствие

22 70 години HIAB

23 Фотоистория

24 Да се помни: Димитър Киров:
Голямата любов към гората ме води

26 Празници на изкуствата: „Аполония“ -
незабравената любов

На корицата
Снимка Йордан ДАМЯНОВ

CONTENTS

- 2 Union of European Foresters: In Bulgaria again
- 6 Projects: The Strategic plan for the development of the forestry sector is adopted
- 7 Forest protection: Great success in biological control of *Lymantria dispar* L.
- 9 Higher education: The academic year started
- 10 Anniversary: State Forestry - Malko Tarnovo, celebrated a century anniversary
- 13 Forest protection
- 14 Weekday meetings: The Cradle Eastern Rodopi
- 19 Forestry: Idea for the classification of *Pinus sylvestris* and *Pinus nigra* according to the level of the ecosystem fit
- 22 70 years HIAB
- 23 Photohistory
- 24 To remember: Dimitar Kirov: Great love for forest leads me
- 26 Festival of arts: „Apollonia“ - the unforgettable love

Подробна информация за дейността на Изпълнителната агенция
по горите може да намерите на Интернет адрес www.iag.bg



Отново в България

От 9 до 12 октомври в Несебър се проведе Осемнадесетата годишна конференция на Съюза на европейските лесовъди. Домакин на срещата бе Съюзът на лесовъдите в България. Общият брой на участниците беше почти 100. Включиха се 14 организации от 11 страни - Австрия, България, Германия, Дания, Италия, Кипър, Полша, Финландия, Франция, Чехия, Швеция. От българска страна присъстваха всички директори на РДГ, както и директорите на шестте горски предприятия, директори на ДГС, ДЛС и териториални подразделения на ИАГ.

Може би вече утвърденото членство на България става предпоставка събитието да бъде прието с въодушевление от страна на колегите от Европа.

Съюзът на европейските лесовъди (Union of European Foresters - UEF) е създаден през 1965 г. с идеята да обедини европейската лесовъдска общност. Преди деветнадесет години, през 1995, Съюзът на лесовъдите в България официално е поканен да се присъедини към UEF. Тогава президент е холандецът Кейс Мол, а зам.-президент е полякът Пьотр Пасиалус, който инициира поканата към България на конференция, проведена в Полша. През 1997 г. на среща, чиито домакини са румънските лесовъди, СЛБ е приет официално за асоцииран член, а малко по-късно и за редовен член на UEF.

Днес България е с утвърден авторитет сред европейската лесовъдска общност със своето редовно и активно членство. Нещо повече - от четири години представител на СЛБ присъства в ръководния орган на UEF - Президентството. Актив е и участието на български представители в одиторската комисия. Значителен принос е отпечатаната в България през миналата година книга за историята на създаването и развитието на UEF, иницирана и с основно авторско участие от българска страна. След сегашната конференция на България с решение на Управителния съвет се предпоставя да осъвремени и обнови страницата на UEF, както и да поеме нейното бъдещо поддържане. През 2006 г. Годишната конференция на Съюза на евро-

пейските лесовъди се провежда в нашата страна. Тя остава в историята с ползотворната си работа, представителност и многообразие на посетени обекти и забележителности.

ОТКРИВАНЕТО

Осемнадесетата годишна конференция на Съюза на европейските лесовъди бе открита от президента на организацията Михаел Диимър от Германия, който отбеляза: „Днешното време отправя към лесовъдите значителни предизвикателства. Глобалните промени в климата предизвикват дебати по отношение на политиката за горите и развитието на лесовъдството на международно ниво. Съюзът на европейските лесовъди представлява лесовъдската общност, като допринася за обмяната на опит и провеждането на обсъждания на европейско ниво. От съществено значение за формирането на политиката за горите на Европейския съюз е активното участие на UEF в съответните структури за горите на Европейската комисия. Изказвам удовлетворение от домакинството на България за нашата конференция, която ще допринесе за професионалната обмяна на опит“.

Зам.-министърът на земеделието и храните доц. Георги Костов прочете приветствие от името на министъра Васил Груев. Гостите от Европа бяха приветствани и от инж. Пейчо Върбанов - директор на Югоизточното държавно предприятие - Сливен. От името на кме-



Участниците в годишната среща на Съюза на европейските лесовъди



Момент от откриването на конференцията. Приветствие поднася инж. Пейчо Върбанов, вдясно от него са проф. Иван Палигоров, Михаел Димитър, доц. Георги Костов, инж. Тони Кръстев

та на Община Несебър Николай Димитров гостите приветства зам.-кметът Иван Гургов. От името на председателя на Асоциация „Общински гори“ Живко Тодоров поздравителен адрес поднесе изпълнителният директор инж. Тихомир Томанов. През 1995 г. той бе българският представител на СЛБ, като негов зам.-председател, който прие поканата за членство на България в UEF.

На срещата присъства и директорът на Регионалното управление по горите в Истанбул Зекерия Мере, който поздравя своите колеги от Европа и събщи, че догодина Съюзът на турските лесовети ще присъства на годишната конференция в Полша. Към Турция, както и към Сърбия и Македония, нееднократно бе отправяна покана за присъединяване към европейската лесоветска общност.

С презентацията си „Горите и горското стопанство в България - кратка история и традиции“ доц. Георги Костов запозна присъстващите с особеностите на горите и горските ресурси и тяхното стопанисване и ползване. Той изтъкна, че в наскоро приетия Стратегически план за развитие на горския сектор в Република България присъстват всички европейски изисквания за устойчивост и многофункционалност на горската политика, която се провежда с участието на обществеността и с грижа за поколенията, както и със съвременните изисквания за адаптивно управление. Доц. Костов изнася презентация пред европейските лесовети

за втори път. Предишния път той представи България на научно-техническата конференция в Германия през 2005 година.

С развитието на ловното стопанство на България европейските лесовети бяха запознати от изпълнителния директор на ИАГ инж. Тони Кръстев. Той отбеляза: „На разположение на ловците в България са десетки ловни стопанства с обща площ над 600 000 ха, в които е гарантирано високото качество на ловните трофеи от едър дивеч, професионализъмът на служителите, уютът на ловните домове. Добитите трофеи през годините са най-добрият ориентир за възможностите на съответната ловна дестинация. Още от 1930 г. българските ловни трофеи са се нареждали сред медалистите. От трофеите, показвани на изложби и изложения, 2850 са оценени със златни медали, 1635 - със сребърни, и 1087 - с бронзови. България има 4 световни рекорда на трофей от благороден елен - през 1976 г. на изложението в Ческе Будейовице, оценен с 253 т. по СИС, през 1980 г. в Нитра - с 256.78 т., през 1985 г. в Бърно - с 263.28 т., и през 1990 г. в Нитра - 273.60 т., който вече 24 години остава ненадминат. Български е и световният рекорд на кожа от дива котка - 82.99 точки. Националният рекорд на трофей от дива свиня (158.20 т.) в продължение на 24 години, до 2004 г., бе и световен рекорд. И най-голямата балканска пъстърва в света - 1.3 м и 11.1 кг., е уловена в България. Красивата природа на България се обитава от 24 000 благородни елена, 7400 лопатара, 99 800 сърни, 87 000 диви свине, 4500 муфлони, 1800 кози, 2900 глухара, стотици хиляди фазани, яребици, кеклици. Обект на емоционален лов са и пасажите от прелетен дивеч - пъдпъдъци, гъски и бекаси“.

Проф. Палигоров официално благодари на всички, които се включиха в организирането на конференцията. С Почетния знак на СЛБ бяха отличени инж. Пейчо Върбанов, инж. Митко Митев - досегашен директор на РДГ - Бургас, инж. Петко Арnaudов - досегашен директор на ДГС - Царево. Специално изработени за събитието

за втори път. Предишния път той представи България на научно-техническата конференция в Германия през 2005 година.





Хотелът „Сол Несебър Палас“ предостави всички условия за комфортно провеждане на срещата

плакети инж. Палигорев връчи на инж. Мишо Жеков - директор на ДГС - Карнобат, и член на Управителния съвет на ЮИДП - Сливен, инж. Димо Димов - директор на ДГС - Звездец, инж. Горо Горев - директор на ДГС - Ново Паничарево, инж. Мариян Костадинов - директор на ДГС - Царево, проф. Динко Динев - директор на Опитната станция по гъбовите гори - Бургас. За принос в развитието и утвърждаването на СЛБ плакети получи и бившите председатели на Съюза проф. Никола Колев, инж. Богдан Богданов, г-р инж. Дико Патронов и проф. Димитър Коларов. Директорът на РДГ - Истанбул, Зекерия Мере връчи от своя страна техния представителен плакет на проф. Палигорев.

ПРОГРАМАТА

На 10 октомври се проведе Научно-техническата конференция на тема „Управление и стопанисване на горите при различни видове собственост“. Българският опит споделиха г-р инж. Ценко Ценов - директор на дирекция в ИАГ, инж. Валентин Чамбов - началник на отдел в ИАГ, инж. Тихомир Томанов - изпълнителен директор на Асоциация „Общински гори“.

Европейският опит бе споделен от три гържави - Германия, Франция и Полша.

Ханс Якобс - председател на Федерацията на германските лесовъди (BDF), представи практиките при стопанисването на горите при различни видове собственост. Ерве Немоз-Ражо и Франсоа-Ксавие Нико от френската организация на лесовъдите (EFA-CGC) запознаха аудиторията с опита на своята гържава. Марцин Голебювски от Съюза на полските лесовъди (SITLiD)

Президентството на UEF (отляво надясно): Томаш Баши - Австрия, секретар, Илпо Попутти - Финландия, и Томаш Маркевич - Полша, вицепрезиденти, Бьорн Карсон - Швеция, касиер, Михаел Диймър - Германия, президент, Анна Петракиева - България, помощник-секретар, Ерве Немоз-Ражо - Франция, вицепрезидент



представи структурата и начина на управление на горите. (Бел. ред.: презентациите ще бъдат публикувани в следващ брой).

Тематичната информация на конференцията обогати познанията както на европейските лесовъди, така и на българските.

След това за гостите от Европа бе организирано **посещение в Стария Несебър** - една от най-ярките забележителности на България, включен в списъка на Световното културно наследство на ЮНЕСКО. Яркото слънце, ведрото небе и ширналото се тихо Черно море бяха сякаш есенният дар от Бога на фона на измъчваната ни почти цяла година от облаци и гъждове природата. Дар от кмета на Несебър бе туристическата обиколка с професионален водач, който за краткото време успя да покаже на лесовъдите от Европа уникалността на Несебър, неговите архитектурни паметници и църкви, да ги запознае с неговата история.

На заседанието на Управителния съвет на UEF Президентството представи отчет за дейността си през изминалата година и плана си за работа през предстоящия период. (Бел. ред.: подробности за представените отчети и решения четете във в. „Българска гора“.)

Паралелно от 7 октомври в Културния център „Морското казино“ с много добра посещаемост бе представена **изложбата „Гората - мостът между поколенията“**, посветена на 100-годишнината на ДГС - Малко Търново, под егидата на кмета на Бургас Димитър Николов. Изложбата, организирана от Международния търговски и културен център „ГЕОПАН“, съпътстваше програмата на 18-ата годишна конференция на UEF. В програмата на лесовъдите от Европа бе включена възможността на живо да видят уникалните гледки на Странджа, която ги посрещна на 11 октомври прелестна, както може да бъде само тя, окъпана от щедростта на слънчевата есен. Идеята, че гората освен мост между поколенията може и трябва да бъде мост между гържавите, бе напълно осъществена.

Наслаждавайки се на красивата крайбрежна ивица на Българското Черноморие, колегите от Европа посетиха най-напред **Дендрариум „Приморско“** към Опитната станция по гъбовите гори - Бургас, с директор проф. г.т.н. Динко Динев. Домакините, с помощта на ДГС - Царево, с директор при подготовката за посещението инж. Петко Арнаудов, бяха преобразили входа и полянката зад него. Нови табели, нова гървена къщичка, нови пейки. Специално изработен за конференцията плакет и бутилка вино с юбилеен надпис „100 години ДГС - Царево“ бяха комплиментът към европейските лесовъди. Те разгледаха с интерес колекцията на дендрариума, включваща 135 растителни вида от 36 семейства и 71 рода. На неговата територия бе създадена и новата Европейска гора. Тя е втора за България - първата датира от 2006 г. и вече издига снага в м. Старина на Юнгола. Първата европейска гора бе създадена през 1998 г. във Финландия и днес е живият символ на сътрудничеството на лесовъдите от Европа.

Достигайки с. **Бръшлян**, европейските лесовъди попаднаха в прегръдката на Странджа. Уникал-



Лесовъдите от Европа, заедно с българските си колеги, създадоха новата Европейска гора

ното българско село със своя Етнографски музей - над тривековната къща, построена без пирони и съхранила бита на странджанци, килийното училище, църквата „Св. Димитър“, строена далеч преди Освобождението, Стопанският музей за традиционно земеделие, където фолклорната група „Бръшлянските баби“ вдигна градус на слънчевото настроение със своите песни, танци и хора, остави действително незабравими спомени. Странджанският зелник с чаша айран допълни и с вкус аромата на свежест, цветя и есенна пъстрота. Най-старата защитена територия - **резерватът „Силкосия“**, прие гостите на смрачаване, но това, което видяха и научиха за него, надмина очакванията им за обикновена гора. Защо „Силкосия“ е уникална европейските лесовъди научиха от директора на РДГ - Бургас, инж. Венелин Радков и от гл. ас. д-р Мартин Борисов от Лесотехническия университет. Дали конференцията премина успешно? Потокът от мнения и впечатления, „потекъл“ във Фейсбук ден след като колегите от Европа се бяха прибрали в своите дър-

ва да представят програмата. За тазгодишния форум анонсът бе направен миналата година на конгреса във Финландия. В Несебър поляците обявиха своето домакинство за годината. Най-късно осем месеца преди събитието домакините са задължени да качат на интернет страницата на UEF подробностите за срещата, както и



Делегатите на „Булпрофор“ с директора на ОСДГ - Бургас, проф. Динко Динев (вляво на снимката)

стойността на таксата за участие. Обикновено събитието се провежда в рамките на 4 гена. Преди години е било по-продължително, но това увеличава разходите и ги прави непосилни за някои организации. От своя страна, участниците трябва своевременно да заявят своето представителство поне четири месеца преди срещата.

На пръв поглед всичко е регламентирано. Но нека си представим как се организира подобен форум при не особено благоприятна финансова и политическа стабилност?! И ако държавни и стопански институции и предприятия не подадат ръка, или я подадат формално на обществената организация, срещата ще се лиши от своята представителност.

От 17 години участвам в тези инициативи на UEF и е имало случаи, когато колегите-домакини са оставяни сами да провеждат мероприятията си, имало е и случаи, когато срещите са провеждани на отраслово, горско и на държавно ниво.

Срещата в България бе организирана от председателя на СЛБ проф. Иван Палигорев и от зам.-председателя д-р инж. Анна Петракиева.

Специфичното бе, че нейната подготовка започна при един ръководен състав на МЗХ, ИАГ, РДГ - Бургас, някои от ангажираните държавни горски стопанства, а се проведе при друг. Какво е коствало на проф. Палигорев, можем само да предположим, но в крайна сметка гостите от Европа така и не разбраха, че има промяна. С една дума - протоколът и обявеният дневен ред, изготвен година по-рано, бе спазен, което, освен че се дължи на отговорното отношение на новите ръководители на държавните и стопанските структури, показва, че лесовъдската колегия все още може да бъде единна и с приемственост, когато става въпрос за представянето ни на европейско и световно ниво.

Борис ГОСПОДИНОВ
Снимки автора



Уникалното странджанско село Бръшлян впечатли гостите от Европа с къщата, строена без пирони, и с фолклора, пресъздаден от „Странджанските баби“

жави, съдържаша най-много думите „поздравления“ и „прекрасно“. България отново докосна техните сърца със своето гостоприемство и безупречна организация на събитието.

ПОСЛЕСЛОВ

Домакинството на СЛБ премина според приетите изисквания от страна на UEF и по традициите на горския сектор на България, които винаги са се отличавали с гостоприемство и съгържателност. Заг това обаче стои много сериозна подготовка, която започва повече от година по-рано, когато бъдещите домакини трябва

Приет е Стратегическият план за развитие на горския сектор

В изпълнение на проект „Стратегическото планиране в българските гори - гарант за ефективно управление и устойчиво развитие“ Изпълнителната агенция по горите разработи нов Стратегически план за развитие на горския сектор в Република България за периода 2014-2023 година. Проектът се финансира изцяло от Оперативна програма „Административен капацитет“ (съфинансирана от Европейския социален фонд) по Приоритетна ос I „Добро управление“, Подприоритет 1.3. „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики“.

Стратегическият план е одобрен от министъра на земеделието и храните в началото на август 2014 г. и е представен на всички основни заинтересовани страни в горския сектор по време на национална кръгла маса. Впоследствие е отпечатан на български и английски език, публикуван е на интернет страницата на МЗХ и ИАГ и на специално създадената www.sprgs.bg. Като неразделна част от Плана са разработени правила за мониторинг на неговото изпълнение.

С последния Закон за горите (обн. ДВ, бр. 19 от 08.03.2011 г.) се извърши реструктуриране на горския сектор и разделение на контролно-административните от стопанските функции. Впоследствие, в съответствие с чл. 10 от Закона за горите, бе разработена нова Национална стратегия за развитието на горския сектор 2013-2020 г., приета на заседание на Министерския съвет от 27.11.2013 година. Във връзка с това изготвянето и одобрението на Стратегическия план за развитие на горския сектор в Република България 2014-2023 г., в изпълнение на чл. 9, ал. 1, т. 1 от Закона за горите, е от особено значение. Заложените в него цели и дейности съответстват на новата Национална стратегия за развитие на горския сектор, както и други стратегически документи и политики: България 2020, Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г., Споразумението за партньорство с ЕС за програмния период 2014-2020 г., Националната стратегия за опазване на биологичното разнообразие, Националният план за действие по изменение на климата за периода 2013-2020 г., Енергийната стратегия на Република България до 2020 г., Програмата от мерки за адаптиране на горите в Република България и смекчаване на негативното влияние на климатичните промени върху тях и други.

Успешното разработване на новия Стратегически план за развитие на горския сектор не би могло да се осъществи без сериозната подкрепа на всички страни в процеса на работа - служителите на Изпълнителната агенция по горите (екипа за организация и управление на проекта в лицето на д-р инж. Любчо Тричков - директор на Дирекция „Проекти и международни дейности“ и координатор на проекта, инж. Веселин Райчев - гл. експерт в Дирекция „Гори и лесовъдски дейности“ и ръководител на проекта, инж. Николай Василев - началник на отдел „Проекти и международни дейности“ и технически сътрудник по проекта, и Сашка Димова - старши счетоводител в Дирекция „Финансово-стопански дейности“ и счетоводител на проекта), регионалните дирекции по горите, специализираните териториални звена, държавните предприятия, държавните горски и ловни стопанства, които взеха дейно участие в работата. От особено значение е и ролята на „Фокус системс“ ООД - фирмата изпълнител на Дейност 4 „Разработване, обсъждане и приемане на Стратегическия план за развитие на горския сектор 2014-2023 г.“ от проекта, подпомага на от екип лесовъди, ръководен от инж. Николай Янчев, както и на Министерството на финансите, Дирекция „ОПАК“.

Мисията на Стратегическия план за развитие на горския сектор



е да определи конкретните действия, осигурявайки условия за постигане на заложената визия в новата стратегия:

„Към 2020 г. България ще има жизнени, продуктивни и многофункционални гори, устойчив, конкурентоспособен и иновативен горски сектор, съхранени биологично разнообразие, количество и качество на водните ресурси в горските територии. Секторът ще подпомага икономическото развитие на страната, ще осигурява условия за пълноценна реализация на за-

етите в него, ще способства в максимална степен за смекчаване на ефекта от промяната в климата и ще гарантира поддържането на здравословна околна среда“.

По своята същност разработеният Стратегически план се основава на изготвен актуален статус и перспективи пред горския сектор, на анализ на изпълнението на стария Стратегически план за развитие на горския сектор 2007-2011 г. и преглед на наличните стратегически и законодателни документи на национално, европейско и международно ниво. Документът идентифицира оперативни цели и дейности, оценка на нужните ресурси, очакваните резултати, отговорните и ангажирани институции, комуникационна и медийна политика и индикатори за изпълнение.

Особено важен момент е широкото обществено обсъждане, на което бе подложен проектът на Стратегическия план. Създаден бе спомагателен орган - Консултативен съвет от представители на всички основни заинтересовани страни в горския сектор, който подпомогна изпълнителя на Дейност 4 от проекта. Широко представен и дискутиран бе проектът на Плана по време на проведените шест регионални кръгли маси, като бе публикуван и в интернет с цел да осигури възможност за представяне на коментари, бележки, становища. Над 500 коментара бяха получени от заинтересованите страни, като всички бяха внимателно разгледани и съответно взети под внимание при оформянето на окончателния вариант на Стратегическия план.

Новият документ обръща сериозно внимание на важни за българските гори въпроси като увеличаването на горските територии и тяхното устойчиво управление, превенцията и борбата с природни бедствия, вредители и болести, ограничаването на незаконните дейности в горите, повишаването на устойчивостта и способността за адаптиране на горските екосистеми към изменението на климата, опазването на богатото биологично разнообразие и генетични ресурси в горите, насърчаването на ползването на екосистемни ползи и услуги от горите, подобряването и увеличаването на популациите на дивеча и рибата и други, като балансирано са застъпени и трите основни функции на горите - екологичната, социалната и икономическата.

Д-р инж. Любчо ТРИЧКОВ
Инж. Николай ВАСИЛЕВ

Блестящ успех за биологичната борба с гъботворката

Проф. д.с.н. Георги ГЕОРГИЕВ, проф. д.с.н. Пламен МИРЧЕВ, доц. д-р Петър ПЕТКОВ, гл. ас. д-р Маргарита ГЕОРГИЕВА, инж. Мария МАТОВА - Институт за гората, проф. д-р Даниела ПИЛАРСКА - Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания, доц. д-р Пламен ПИЛАРСКИ - Институт по физиология на растенията и генетика, инж. Христо ТОМОВСКИ, инж. Петър ТЕРЗИЕВ, инж. Румен НАЧЕВ, инж. Мария ДОБРЕВА - Лесозащитна станция - Пловдив, инж. Сирма ХАЙДАРОВА - ЮЦДП - Смолян, инж. Юлиян КЕХАЙОВ, инж. Илия МИНЧЕВ - ДГС - Кирково

В бр. 5 на списание „Гора“ от 2007 г. е публикувана информация за първата успешна интродукция на ентомофторовата гъба *Entomophaga taimaiga* в България и Европа, която е видово специфичен патоген по най-опасния вредител в широколистните гори - гъботворката (*Lymantria dispar*). В бр. 6-7 на списанието от 2013 г. са представени данни за регулиращия потенциал и потискането на няколко силни каламитета на вредителя посредством интродукция на патогена. Научният екип от три института на БАН и ЛЗС - Пловдив, осъществил проекта по биологичната борба с вредителя на територията на Държавното горско стопанство в Кирково, представя постигнатите резултати.

През пролетта на 2013 г. в района на ДГС - Кирково, е регистрирано силно нападение на гъботворка (*Lymantria dispar* L.) с пълно обезлистване на чисти букви и смесени буково-дъбови насаждения. При новата генерация на вредителя нападението се разпростира върху 5771 дка, от които 5469 дка са нападнати в силна степен и са предвидени за борба през 2014 година. Нападнатите насаждения се намират основно в пояса на буквите гори (между 500 и 700 м н.в.).

По предложение на Изпълнителната агенция по горите Южноцентралното държавно предприятие - Смолян, взема решение да проведе биологична борба с гъботворката на територията на ДГС - Кирково, посредством използване на *Entomophaga taimaiga*. Целта е каламитетът на гъботворката да бъде потиснат по най-икономичния, ефикасния, екологосъобразния и с най-гълготраен ефект начин.

Интродукцията е извършена от научен екип от три института на БАН - Института за гората, Института по биоразнообразие и екосистемни изследвания и Института по физиология на растенията и генетика, съвместно с Лесозащитна станция - Пловдив.

Гъбният патоген е внесен на 7 места на територията на 4 землища в чисти и смесени насаждения от бук (*Fagus sylvatica*), зимен дъб (*Quercus petraea*), благуна (*Quercus frainetto*), цер (*Quercus cerris*) и бял бор (*Pinus sylvestris*) (таблицата).

Числеността на гъботворката в опитните обекти е изключително висока - между 2.4 и 52.7 яйцекупчинки на дърво. При възрастта на горите в района тази

популационна плътност на вредителя води до пълно обезлистване на насажденията между 2 пъти (Стрижба, отг. 387г) и 30-35 пъти (Чакаларово, отг. 209г). Интродукцията е извършена двукратно в избраните насаждения по два различни начина: през есента (25 ноември 2013 г.) под формата на трупове на мъртви гъсеници на гъботворка, смесени с почва; през пролетта (19 март 2014 г.) с почва, събрана от места на епизоотии на гъботворката и съдържаща азигоспори на патогена.

Таблица

Основни характеристики на местата на интродукцията и насажденията

Землище	Отдел, подотдел	Състав	Надморска височина, м	Географски координати	
				N	E
Чакаларово	209 д	Здб 9, бк 1	663	41° 16' 28.1"	25° 17' 34.5"
Чакаларово	217 б	Бк 9, здб 1	559	41° 16' 24.0"	25° 18' 24.9"
Долно Къпиново	201 а	Бк 5, здб 2, бб 3	618	41° 16' 04.1"	25° 16' 36.1"
Стрижба	392 а	Бк 10, здб	690	41° 18' 11.3"	25° 25' 44.8"
Стрижба	387 г	Бк 10, бб	701	41° 17' 26.7"	25° 25' 28.8"
Стрижба	452 в	Бк 10, здб	591	41° 17' 42.4"	25° 26' 31.6"
Тихомир	442 е	Бл 8, бк 2, цр	538	41° 18' 43.4"	25° 28' 18.2"

Мъртвите гъсеници на *L. dispar* са събрани в района на Централното черноморско крайбрежие (ДАС „Несебър“, ДГС - Старо Оряхово) при масова епизоотия през 2012 година. След събирането мъртвите гъсеници са съхранявани в почва при подходящи условия. Почвата за интродукцията е събрана от същия район около стъблата на дървета в насаждения с най-голяма смъртност на вредителя.

Въздействието на *E. taimaiga* върху гъботворката е отчетено посредством събиране на гъсеници на вредителя, отглеждане в лабораторни условия и микроскопски анализи на умрелите екземпляри. Ефектът от

борбата в местата на интродукциите е изчислен въз основа на резултати от 4 събираня на биологичен материал през 2014 г.: 7-8 май, 26-27 май, 9-10 юни и 18-19 юни. Микроскопските анализи са направени със светлинен микроскоп NU-2 при 125 - кратна увеличение (x 125). Заразеността на мъртвите ларви от *E. taimaiga* е определяна по наличието на мицел, а zigospори и конидии на патогена.

Гъсениците на гъботворката се излюпуха в края на март-началото на април, при сухо и топло време (фиг. 1). Изкачването им в короните обаче бе задържано от настъпването на чести и проливни валежи, които продължиха около 2 седмици.

Валежите и влажността на въздуха благоприятстваха заразяването на *L. dispar* от *E. taimaiga*. В резултат на развитие на конидиална инфекция преобладаващата част от популацията на вредителя загина във втора и трета ларвна възраст от средата до края на май. При първото събиране (7-8 май) в отделните опитни площи загиват 83.3-100 % (средно 96 %), а при второто събиране (26-27 май) - 96.6-100 % (средно 99 %). Мъртвите млади гъсеници на гъботворката се намират в короните на дърветата. В началото те са залепнали и провиснали по листата (фиг. 2) или клоните, но по-късно се отлепват и падат.

Младите мъртви гъсеници не се забелязват в короните на дърветата, ако не са обект на специални наблюдения. След падането им обаче те могат да се наблюдават по треви, ниски клони или храсти. Силната редукция на числеността на гъботворката във втора ларвна възраст допринесе за липса на дефолиация в местата на интродукциите. Остатъчната част от ларвната популация също бе заразена, почти не се хранеше и постепенно загина към 3-6 ларвна възраст. Заразените гъсеници на *L. dispar* в трета възраст също умират по листата в короните на дърветата. След четвърта ларвна възраст гъсениците на гъботворката започват да правят вертикални миграции и умират по стъблата на дърветата с характерните симптоми за гъбното заболяване - провиснали с главата надолу, с широко разперени встрапи крака.

При третото и четвъртото събиране на биологичен материал (9-10 и 18-20 юни) в опитните площи са намерени само единични живи ларви на гъботворка, ко-



Фиг. 1. Новоизлюпени гъсеници на гъботворка по бук



Фиг. 2. Загинала млада гъсеница на *L. dispar* от *E. taimaiga*



Фиг. 3. Мицел и конидии на *E. taimaiga* по повърхността на загинала гъсеница

ито загиват при отглеждането им в лабораторни условия. Микроскопските анализи показва, че телата на умрелите ларви съдържат мицел и zigospори на *E. taimaiga*.

По повърхността на мъртвите гъсеници се формира мицел с плодни тела на патогена (фиг. 3), от които се отделят огромни количества конидиоспори, които се пренасят от въздушните течения и заразяват гостоприемника на големи разстояния.

E. taimaiga се разпространи на територията на ДГС - Курково, и съседните райони и зарази гъботворката на значителни разстояния. На територията на стопанството масови епизоотии на гъботворката от патогена са наблюдавани в насаждения в землищата на селата Кремен, Курково, Чорбаджийско, Стрижба и Тухомир, разположени на 1.5-8.0 км от най-близките места на интродукция (Чакаларово, Стрижба и Тухомир).

В буковите и дъбовите насаждения с висока склоненост смъртността на *L. dispar* е настъпила както в опитните обекти - основно във втора-трета ларвна възраст, в резултат на което не са причинени никакви щети и обезлистването не надхвърля 5-10 на сто. В дъбовите насаждения с по-малка пълнота и склоненост, където влажността на въздуха в короните на дърветата е била по-ниска, смъртността на гъсениците в млада възраст е по-малка и епизоотията е засегнала основно възрастните гъсеници. Смъртността е мак-

симално висока - 100 %, и стъблата на дърветата са плътно покрити с трупове на мъртви гъсеници (фиг. 4). По-късното настъпване на масова смъртност на гъботворката по единично растящи дървета и в изредени, нискобонитетни и малоценни дъбови насаждения е причина за обезлистване на 40-80 на сто. За сметка на това в основата на стъблата на дърветата е натрупано огромно количество зараза, която ще способства за бъдещото регулиране на числеността на вредителя (фиг. 5). Zigospорите на *E. taimaiga* запазват в почвата своята жизненост и вирулентност за много дълъг период от време (над 10 години), в резултат на което са способни да дочакат и заразят в бъдеще своя гостоприемник.

(Продължава на стр. 18)

Открита бе учебната година

Студенти, преподаватели и гости се събраха в Аулата на Лесотехническия университет в празничния 29 септември на откриването на учебната 2014/2015 година.

Тържеството бе уважено от зам.-министъра на земеделието и храните доц. Георги Костов, изпълнителния директор на ИАГ инж. Тони Кръстев, директора на Института за гората при БАН проф. Христо Цаков, ректора на Химикотехнологичния и металургичен университет проф. Мумко Георгиев и други.

В присъствието на Академичния съвет на Университета слово по случай откриването на учебната година произнесе ректорът проф. Веселин Брезин (сн. 1). По традиция ректорът поздравя първокурсниците, които тази година са 840 във всички форми на обучение. Университетът се гордее и със своите чуждестранни студенти от 16 държави, които са избрали именно ЛТУ за своето висше образование в България. С благодарност се обърна ректорът и към преподавателите за усилията и професионализма, с които допринасят университетът да се нареди сред най-престижните висши учебни заведения в страната.

Символичния ключ на ЛТУ и студентската книжка, които традиционно се връчват всяка година на студента с най-висок успех от кандидатстудентските изпити, тази година получи първокурсничката Лина Богдановска от специалност „Ветеринарна медицина“. Поздравление от името на министъра на земеделието и храните Васил Грудев и от свое име поднесе зам.-министърът доц. Георги Костов.

Поздравителни адреси бяха получени от министъра на образованието и науката доц. Румяна Коларова, от ръководството на Военната академия „Г.С. Раковски“, Минно-геоложкия и Химикотехнологичния и металургичен университет, Института за гората при БАН, Изпълнителната агенция по горите и други.

Тържественият момент бе избран и за връчването на сертификати на одитираната система за управление на ЛТУ по стандартите ISO 9000 и ISO 27000 от управителя на фирма „SGS - България“ Димитър Марикин.

Тържеството завърши с празничен концерт на трио „Тенорите“, които създадоха настроение на присъстващите студенти, преподаватели и гости с класически и популярни мелодии (сн. 2).



Юлия СЪБЧЕВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

www.bookshop-bg.com

- ◆ Техническа литература - горско стопанство, агрономство, инженерен дизайн, технология на дървесината, ландшафтна архитектура.
- ◆ Плотиране на чертежи, принтиране, ламиниране.



поръчайте online: www.bookshop-bg.com



/bookshop-bg.com



bookshopsofia



bookshop@abv.bg



0878 510141

02/91907*358

Един век отбеляза Държавно горско стопанство - Малко Търново

На 30 август Държавно горско стопанство - Малко Търново, отбеляза 100-годишнината от създаването си. Честването тази година съвпадна и с още няколко значими в исторически и културен план събития - традиционната седмица, посветена на летните празненства на града, 135 години организирана горска служба в България и 130 години от рождението на проф. Тодор Димитров - първия български лесоустрой, работил в странджанския град, и първия български професор по лесоустройство.

Празникът

За отбелязване на юбилейната година министърът на земеделието и храните Васил Груев откри паметна плоча на проф. Тодор Димитров пред сградата на ДГС - Малко Търново, и приветства бившите и настоящите служители на стопанството с думите:

„Щастие е, че в сърцето на Странджа планина има истински стопани, които ценят и опазват нейното зелено и дивечово богатство, защото богатството на една нация са хората и природата. И вие тук вече един век го доказвате с неуморния си труд“.

Официални гости на тържеството бяха зам.-министърът на земеделието и храните доц. Георги Костов, изпълнителният директор на ИАГ инж. Тони Кръстев, областният управител на Бургас Павел Маринов, директорът на Югоизточното държавно предприятие - Сливен, инж. Пейчо Върбанов, председателят на Националното ловно-рибарско сдружение „Съюз на ловците и риболовците в България“ инж. Иван Петков, кметът на Община Малко Търново Илиян Янчев, председателят на Съюза на лесоустройите в България проф. Иван Палигорев, управителят на професионалния портал Gorite.bg доц. Величко Гагов, инж. Петър Кънев - член на Съвета на настоятелите на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, гости от Република Турция, сред които зам.-регионалният



Колективът на ДГС - Малко Търново. На първи ред отляво надясно: зам.-директорът инж. Никола Кибаров, директорът инж. Загарин Гагов, гл. счетоводител Ирина Станчева и зам.-директорът инж. Стойко Парушев

директор на РДГ - Истанбул, Зафер Дериндже, и лесоустройът Галип Узун, директорът на ГС - Къркларели, Нюфер Явуз, и директорът на ГС - Демиркьой, Ихсан Джейлян.

Всички те засадиха фиданки в двора на стопанството.

Празничната програма продължи с награждаване, на което юбилеен плакет бе връчен на министър Васил Груев. С плакети и грамоти бяха удостоени и десетки бивши и настоящи странджански лесоустройи.

Поздравително слово произнесе зам.-министърът на земеделието и храните доц. Георги Костов, изпълнителният директор на ИАГ инж. Тони Кръстев и други официални гости. В словото си зам.-регионалният директор на РДГ - Истанбул, Зафер Дериндже обърна специално внимание на съвместната работа с ДГС - Малко Търново, по проекта „Странджа/Йълдъз е планина без пожари“, която в рамките на 6 месеца вече дава положителни резултати.

Приветствието си директорът на ДГС - Малко Търново, инж. Загарин Гагов завърши с думите: „Позволе-



Проф. Иван Палигорев, зам.-министър доц. Георги Костов и министър Васил Груев (отляво надясно) в момента на залесяването



Инж. Заварин Гагов връчва юбилеен плакет на министър Васил Грудев

те, от името на настоящия състав на ДГС - Малко Търново, да Ви уверя, че и през второто столетие ще работим, като прилагаме добрите лесовъдски практики и стриктно спазваме действащото законодателство на Република България.

Ще останем верни на европейското начало, поставено от първия български лесничей в Малко Търново - Тодор Димитров. Към всички служители - лесовъдци, специалисти, горски стражари и надзиратели, технически ръководители, работници в дърводобива и залесители ветерани се обръщам с признателност. Благодаря за всеотдайния труд!

ДГС - Малко Търново, получи поздравителни адреси от посланика ни в Конфедерация Швейцария и Княжество Лихтенщайн г-р инж. Меглена Плузчиева, от екипа на Регионалната дирекция по горите, Държавното горско стопанство и Опитната станция по дърбовите гори в Бургас, Държавно ловно стопанство „Мазалат“ - с. Горно Сахране, ДГС - Стара Загора, Областна дирекция на МВР - Бургас, и други. Плакети по случай празника ДГС - Малко Търново, получи от Министерството на земеделието и храните и от представителите на горските власти от Република Турция.

Научна конференция

По повод юбилея в Народно читалище „Просвета - 1914“ - Малко Търново, се проведе научна конференция. Форумът бе воден от проф. Иван Палигоров - зам. ректор на АТУ и председател на Съюза на лесовъдците в България.

Инж. Митко Митев - директор на РДГ - Бургас, запозна присъстващите със 120-годишната история на горската служба в Бургас, и мястото на ДГС - Малко Търново, в нейните граници. Инж. Заварин Гагов - директор на ДГС - Малко Търново, представи развитието на повереното му стопанство. Доц. Груд Попов от Института



за гората при БАН говори по проблемите на излоистните култури в региона. Д-р инж. Дико Патронов обвърна поглед към старите гори на територията на ДГС - Малко Търново. Гл. ас. Евгени Цавков от АТУ изнесе презентация на тема „Гората - мост между поколенията“, в която представи изявените дейтели по горите в региона. В конференцията участие взеха и проф. Димитър Пеев - експерт по трансграничен проект на РДГ - Бургас, и Данка Георгиева - директор на Дирекция „Регионален държавен архив“ - Бургас.

Юбилейна изложба

В празничния ден бяха открити две изложби. Трофейната изложба бе посветена на 100-годишнината на Ловно-рибарско гужество „Сокол 2001“ - Малко Търново. Изложбата „Гората - мостът между поколенията“ представи 100-годишната история на ДГС - Малко Търново, в снимки, документи, изследователски данни и карти. Тя показва и всички ръководители и заслужили лесовъдци на Малкотърновското стопанство. Автор на изложбата е г-р Стефан Пейков - ръководител на Програмно-координационния център „ЕКОПАН“. Тя бе открита от кмета на Малко Търново Илиян Янчев. С изпълнението на народни песни за доброто настроение на гостите се погрижи Групата за изборен фолклор „Магда Пушкиарова“ - Малко Търново, с ръководител Калина Дренчева.

Историята

Състоянието на горите на Странджа след Освобождението през 1898 г. е бедствено. В спомените си малкотърновският учител Илия Кукузелов пише: „Бедното население зимно време много страдаше за дърва за огрев, понеже наблизко горите бяха унищожени, околните височини бяха почти оголени и бяха останали закелебели храсталаци“.

Задачата пред лесовъдците от този край, първият от които е проф. Тодор Димитров, е да възродят и съхранят природното богатство - гората, за идните поколения.

Проф. Димитров е един от първите образовани лесовъдци у нас. Той завършва лесоинженерство в Националното училище за водите и горите (Ecole Nationale des Eaux et Forêts) в Нанси, Франция, през 1907 година. През 1912-1913 г. е командирован в Малко Търново от Министерството на земеделието и държавните имоти във връзка с устройването на горите на Странджа, както и за уреждане на служба по горите. (Пълна биографична справка за проф. Т. Димитров е публикувана в сп. „Гора“, бр. 4/2014 г.)

Горската административна служба в Малко Търново е учредена през октомври 1914 г. с постановление на Министерството на



Изложбата „Гората - мостът между поколенията“ бе открита от (отляво надясно) инж. Петър Кънев, Илиян Янчев и г-р Стефан Пейков

земеделието и държавните имоти, година след присъединяването на Малкотърновска и Василиковска околия към Княжество България.

На помощник-лесничея на Василиковското (Царевското) лесничейство е възложено да стопанисва горите на Малко Търново. Назначени са първите горски стражари, които отговарят за опазването на насажденията от пожари.

През 1915 г. Малкотърновското административно лесничейство е включено към Василиковското. От



Съставът за Групата за изворен фолклор „Магда Пушкирова“ на сцената в читалището

1920 г. се открива отново административно лесничейство в Малко Търново, но на следващата година се закрива и на негово място остава да действа реверно. В периода 1922-1929 г. не съществува самостоятелно лесничейство в Малко Търново. През 1929 г. се създава реверно, а на следващата година - и административно лесничейство на територията на Малкотърновска околия.

Със заповед на тогавашното Министерство на земеделието и държавните имоти на 28 март 1934 г. Малкотърновското административно лесничейство е закрито и остава да действа реверно, което отговаря за целия високостъблен клас на Странджа (420 000 дка високостъблени гори).

След национализацията на горите се създава Обединено горскостопанско предприятие „Държавни гори“ - Бургас, с клонове в гр. Мичурин (Царево) и Малко

Търново. Предприятието работи до 1951 г., когато се създава Окръжно управление по горите - Бургас, а горскостопанската единица в Малко Търново е поделение на Горскопромишленото предприятие в Бургас до есента на 1953 г., когато се създава и Горскопромишлено предприятие в Малко Търново.

От 1960 г. горските промишлени предприятия се закриват и по места се създават горски стопанства, всяко от които на собствен разчет и администриране. По-късно, през 1991 г., гор-

ското стопанство е преименувано на държавно лесничейство и от 2007 г. е държавно горско стопанство. Днес Държавно горско стопанство - Малко Търново, е утвърдена стопанска единица в рамките на Югоизточното държавно предприятие - Сливен.

Управлява и стопанисва 14 720 ха държавни горски територии с обем от 2 508 980 м³ дървесина. Горите на стопанството попадат изцяло в границите на Природен парк „Странджа“. Залесената площ е 95.6 на сто. Средната възраст на горите е 80 години. Средният запас е 178 м³/ха, а средният годишен прираст - 37 500 куб. метра.

Днес на територията на ДГС - Малко Търново, се зеленеят възстановените и високопродуктивните гори на Странджа, които дължим на поколенията български лесовъди.

Мина ОГНЯНОВА

Лентови банцизи

Wood-Mizer

from forest to final form

ДОБРИТЕ ИДЕИ ЗАПОЧВАТ с WOOD-MIZER

www.wood-mizer.bg

Екотехпродукт ООД
София 1186, ул. Стар Лозенски път 38
office@ecotechproduct.com

тел/факс: 02/979 17 10
тел.: 02/ 462 70 35
тел.: 089 913 3110

Дискусия за незаконния дърводобив провокува WWF



На 24 септември в БТА бе представен докладът на WWF - България, за незаконния дърводобив в страната.

На пресконференцията присъстваха зам.-министърът на земеделието и храните доц. Георги Костов, изпълнителният директор на ИАГ инж. Тони Кръстев, инж. Димитър Баталов - директор на Дирекция „Опазване на горите и лов“, проф. Иван Палигоров - председател на Съюза на лесовъдите в България, инж. Цветко Цветков - директор на Северозападното държавно предприятие, инж. Дамян Дамьянов - зам.-директор на Югозападното държавно предприятие, и други.

Координаторът на програма „Гори“ на WWF инж. Нели Дончева и експертът инж. Александър Дунчев запознаха присъстващите с данните, събрани и анализирани от неправителствената организация. В доклада се отбелязва, че България бележи ограничен напредък спрямо изследването от 2005 година. Според цитирания експертен анализ на статистическите данни за периода 2006-2013 г. годишният обем на незаконната сеч достига 2.4 млн. м³, или 1/4 от общия добив (6.9 млн. м³ към 2012 г.), твърдят от WWF.

Въпреки че масовите браконьерски нарушения в горите намаляват, днес незаконните практики се случват като формално законни или документално скрити. Незаконният дърводобив се осъществява при регламентирани сечи чрез редица схеми, които позволяват скриване на реалните обеми на отсечената и транспортираната дървесина. Така, чрез незаконния добив на дървесина, сивият сектор в горското стопанство генерира скрити приходи от над 100 млн. лева годишно, се твърди в анализа.

В държавните гори проблемите произтичат до голяма степен от смесването на контролните функции и стопанския интерес в една и съща държавна институция - Министерството на земеделието и храните. Допълнителни фактори са корупционните практики, политическият натиск, занижените изисквания за квалификацията на горските служители, размитата отговорност на участниците в дърводобива, неблагоприятните икономически условия и други.

Злоупотребите в горите се случват и заради несъвършената нормативна база, която позволява неточна инвентаризация на горите, манипулации при определяне на добивите и най-вече не ефективен контрол по цялата верига на планиране, маркиране, реали-

зиране на сечта и транспорт на добитата дървесина. Критично ниска е и събираемостта на наказателните постановления за нарушения в горите - под 15 %.

Като най-широко приложими схеми за незаконен добив и продажба на дървен материал от WWF отбелязват добива на немаркирани дървета в насаждения, предвидени за сеч, манипулации при изчисляване на обема на маркираните за сеч дървета, ползване на неверни данни за дървесните запаси от горскостопанските планове, манипулации при изчисляване на обема на дървата за огрев и технологичната дървесина, скриване на незаконно добита дървесина при експедицията, манипулации при окачествяване на маркираните дървета и други.

Представителите на институциите коментираха и разясниха мерките, предприети от държавата за намаляване на възможностите за незаконното унищожаване на горите.

„Приветствам огромната работа, която са извършили колегите от WWF. По цифрите винаги можем да спорим, но анализът е много коректен“ - заяви зам.-министърът на земеделието и храните доц. Георги Костов.

Изпълнителният директор на ИАГ инж. Тони Кръстев подчерта, че съществува сериозно разминаване в цифрите, с които разполага Изпълнителната агенция по горите, но по същество мерките, които се обсъждат, съвпадат с препоръчаните от WWF. „Трудно е да се изчисли реалният обем незаконно добита дървесина, но е силно преувеличена цифрата от 2.4 млн. куб. метра. Отсеченото без позволителни и марка е вероятно малко над 100 000 кубика годишно“ - каза инж. Тони Кръстев и добави, че целите, които стоят пред ИАГ като администрация и екологичните организации, са едни и същи, затова и предложенията на WWF като природозащитна организация се припокриват с мерките на ИАГ за намаляване на нарушенията в горския сектор.

Предприети са мерки за по-ефективно управление и опазване на горите, сред които е осигуряването на свободен достъп до издадените позволителни за сеч на официалния сайт на ИАГ, както и задължително информироване на кметовете на населените места за извършваните сечи и публичното им оповестяване. „Одобрени са средствата за разработката на електронната система за проследяване на превозния билет, като се предвижда свързването ѝ и със система за проследяване на обекта“ - добави още изпълнителният директор на Изпълнителната агенция по горите.

Предложения за промени в Закона за горите предвиждат и мерки за нарушителите като полагане на общественополезен труд - допълни инж. Димитър Баталов - директор на Дирекция „Опазване на горите и лов“ в ИАГ. Той обясни, че електронният билет, който се очаква да бъде въведен догодина, ще спре възможностите за злоупотреби при превозването на дървесина. Така до края на 2015 г. нарушенията драстично ще намалят.

Кметовете на населените места ще бъдат информирани за извършваните сечи

От 15 септември държавните горски предприятия и техните териториални подразделения - държавните горски и ловни стопанства, и всички лица, на името на които е издадено позволително за сеч, вече трябва да информират кметовете на населените места за извършваните законни сечи в прилежащите им землща. Това става задължително с въвеждането на нов образец на табели за обозначаване на горските територии - собственост на физически и юридически лица, в които се извършва добив на дървесина, съгласно заповед на изпълнителния директор на ИАГ, издадена по разпореждане на заместник-министъра на земеделието и храните доц. Георги Костов.

Кметовете от своя страна ще поставят на видно място в центъра на населеното място табела с информация за срока и територия-

та на позволената сеч.

На официалния сайт на Изпълнителната агенция по горите от началото на септември се публикуват издадените позволителни за сеч, като всеки потребител може да провери в реално време за кои горски територии, независимо от тяхната собственост, са издадени. За сечищата, в които сечта е приключила, може да се провери колко и каква е добитата дървесина. Информацията е достъпна в раздел „Регистри“ след въвеждане на търсената област, община и населено място.

Тези мерки се въвеждат с цел да подобрят управлението и контрола върху дейностите в горите. По-голямата публичност и прозрачност ще допринесат за възстановяване на общественото доверие по чувствителната тема за опазването на горите.

Люлката Източни Родопи

Да тръгнеш към Източни Родопи е като пътешествие в съкровищницата на времето. Не мога да изброя богатствата на тая планина - от свещения град Перперикон, Каменните гъби, Скалната сватба, Вкаменената гора, светилището Татул и Харман кая, крепостта Устра до зеленото злато, което е покрило всеки

баир. Мнозина си мислят, че горите тук са природна даденост, но лесовъдите знаят цената да отвоюваш гора в скалата.

Дългият път от София през Кърджали, Момчилград и Крумовград се вие като история, която трябва да бъде разказана.

През 30-те години на XX век в района започват първите залесявания, а най-мощната и усилена работа по овладяването на ерозията - залесяване на опороените терени и изграждане на противоерозионни съоръжения се разгръща през 50-те години. От пустиня лесовъдите превръщат този край в зелено мо-



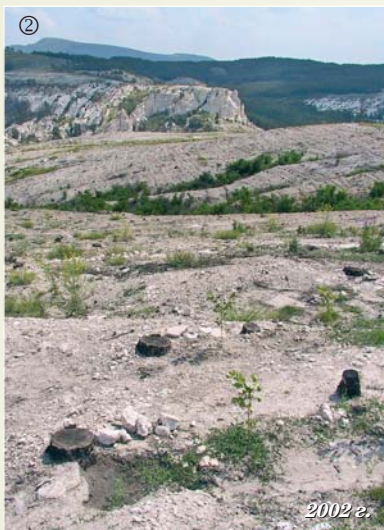
Кърджалийският регион през 1955 г.

ре (сн. 1). Изкупвайки греха на гедите си - унищожили и опожарили горите в района, с мащабните залесявания лесовъдите оставят в ръцете на децата си най-ценното наследство. И така дават шанс на живота в планината - уникалното биоразнообразие на Източни Родопи. До огнената



стихия в края на XX и началото на XXI век, която погълща хиляди декари гори - труд, положен с обич и грижа.

Днес от почернелите склонове не е останала диря. Редакцията пази архивни снимки на току-що залесената след опустошителния огън площ над с. Панчево край Кърджали от 2002 г., вече четиригодишните фиданки през 2006 г., а през юни това лято, след 12 години, видяхме на това място да издига върхове младата гора (сн. 2).



Царството на муфлона

Неговият дом е Държавното ловно стопанство „Женда“, което се простира върху част от склоновете на Източните Родопи на площ 21 987 хектара. Срещата ни с екипа е кратка - за снимка, на която улавяме малка част от 40-членния колектив (сн. 3).

Разговорът ни с директора инж. Радослав Боев се насочва към дивеча, което е някак естествено, когато си в царството на муфлона. Преди години животните са внесени от Чехия, Австрия и Хърватия за опрес-

няване на кръвта и подобряване на екстериорните и трофейните качества. Днес стопанството се гордее с най-добрата популация в страната и ежегодно продава муфлони за разселване. Това се доказва и от 10-те златни медала, с които са отличени отстреляни в района на ДЛС „Женда“ трофеи от муфлон. Колекцията от най-добри ловни постижения попълват и получените златни и сребърни медали пет трофея от дива свиня, както и един златен и два бронзови медалиста при елена лопатар и три бронзови при



Колективът на ДАС „Женда“ с директора инж. Радослав Боев (третия отляво), зам.-директора инж. Станислава Караманова (отляво), главния счетоводител Севда Минчева (отляво)

благородния елен.

През последните 3 години стопанството успешно стопанисва благороден елен в незаграбени площи. Отстреляни са 6 екземпляра с тегло на трофея над 7.5 кг, което за Източните Родопи е успех, ни обяснява инж. Боев. В началото на 2014 г. е добит 8-килограмов трофей, получил 190 т. по СИС и отличен с бронзов медал.

Годишно тук посрещат около 20 чуждестранни групи от Германия, Франция, Люксембург, Дания, Швеция, Швейцария и Белгия. Успешен е пробивът на руския, италианския и испанския пазар, но най-много са турските любители на ловния спорт. Те предпочитат основно лова на муфлон, благороден елен и елен лопатар. Дори на състоялото се тази година в Истанбул ловно изложение Pro Hunt ДАС „Женда“ е участвало с трофеи, добити от турски ловци, които са били изложени на българския щанд. Не са закъснели

ни дома - „Женда“ и „Болярци“. Същите имена носят и базите за интензивно стопанисване на дивеча (БИСД), разположени на територията на стопанството.

В БИСД „Женда“ (на площ 581 ха) и БИСД „Болярци“ (341.7 ха) се стопанисва благороден елен, елен лопатар, муфлон и дива свиня.

Сутринта, росата още не се е вдигнала, когато тръгваме с нашите водачи инж. Ангел Табаков - старши лесничей на ГСУ „Черноочене“, Ерол Раиф - старши лесничей на ГСУ „Женда“, и Недялко Делчев - ловен надзирател. Показват

ни едно от обновените си чакала (сн. 4). В него очакването на дивеча, както се уверяваме, е много приятно и времето минава неусетно (сн. 5). Случа е имал тук ловецът, отстрелял глиган с трофей 24 см, оценен със златен медал, а 94-сантиметровият трофей на муфлон е на четвърто място в България. Нашите водачи искат да ни покажат колкото може повече от работата, която им е на сърце. Промъкване се съвсем тихо към следващото чакало, където не ни трябва много време, за да видим стадо муфлони - случая и за нашия фотограф (сн. 6). Фотосафаритата всъщност са една от атракциите, които предлага стопанството. Чудесната база, спокойствието и уединението, където нямаш дори връзка с мобилния си телефон, са истински рай за привържениците на екотуризма. А за запалените по риболова мястото е



Ерол Раиф - старши лесничей на ГСУ „Женда“, инж. Ангел Табаков - старши лесничей на ГСУ „Черноочене“, и Недялко Делчев - ловен надзирател (отляво наляво)

и заявките - направени са десетина, от ловци, които вече са посещавали страната ни и биха искали да го сторят отново. През последните две години се наблюдава и увеличаване на българските ловци.

За любители на ловния спорт стопанството разполага с два лов-



язовир „Болярци“, зарибен с шаран, толстолоб, бял амур, сом и американска пъстърва.

Съжалявам само, че времето не достига за историите, които нашите водачи могат да ни разкажат цял ден. Известни личности, ловци от далечни държави, интересни случки и срещи, които оставяме за следващия път.

Сипеите разказват

Тръгваме в посока Момчилград. С нас е инж. Мумко Ангелушев - лесничей в ДГС - Момчилград, и инж. Кирил Христов - зам.-директор на РДГ - Кърджали. Малцина са специалистите с авторитета на инж. Христов в региона. Започнал работа в края на 80-те, той е участник в историята на тези гори с цялата си лесовъдска практика. Няма друго място в страната, където да са построени толкова техникo-укрепителни съоръжения, както в тази част на Родопите, и да са извършени биологични корекции на реките, ко-



ито спасяват стотици декари обработваема земя. Първата ни спирка е на река Плазище, на която през 1992-1995 г. е направена биологична корекция с дължина 3 км (сн. 7). Много

по-обемна е биологичната корекция на река Перперек - цели 23 километра.

Издигаме се над село Върхари, в местността Белият баир, чието име вероятно идва от голата бяла скала, върху която залесяванията с черен бор започват в началото на 80-те години на миналия век. Днес баирът вече не е бял, а зелен. Върхчетата са надигнали едногодишни кедрови фиданки, залесени на 16 дка в нелесопригодни площи. Малко по-нататък зеленят и първите контейнерни фиданки, залесени през 2009 г., които са чудесен пример как кедрът



оцелява и се адаптира към климатичните промени на изключително тежки терени (сн. 8), а след тях по пътя, но всъщност първи по време, е 35-годиш-

ният черен бор (сн. 9), отвоювал живот в скалата. Да погледнеш в далечината и докъдето ти стига погледът все да е зелено, е чудесно, но да знаеш, че всичко това е минало през ръцете и сърцата на кърджалийските лесовъдци, е чудо. Създадени са над 1 млн. дка нови пълноценни горски култури, в по-голямата част на голи площи.

Докато преодоляваме стръмния горски път в гърдите на Устренски дол, инж. Христов ни разказва за огромния труд, положен по овладяването на пороите. Почти няма вид съоръжения, които да се срещат в нашата и световната практика, и да не са намерили място в борбата с ерозията в Източните Родопи. Изградени са 43 000 м³ баражи, 120 000 м³ каменни прагчета, биоплетове и дънни прагове, 6000 м³ габиони, над 100 000 м³ задръствания.

През 60-те години започва борбата с ерозията в Устренски дол. За 20 години е залесен почти целият водосбор - 130 хектара. Стигаме до третия от общо седемте изградени баража. Паметна плоча, поставена на него, отбелязва делото на залесителите и укрепителите. Но по-голям паметник е той самият - внушителен пазител и укротител на пороите, от ко-

ито днес е останала малка рекичка (сн. 10).

По-нагоре, под средновековната крепост Устра, стигаме и до последния, седми бараж. Гората вече е обгърнала каменните прагчета над него (сн. 11), което означава само едно - те са си свършили работата, но продължават да я пазят, както Устра пази духа на времето.



Инж. Кирил Христов с културата, която е залесявал преди 35 години



По пътя обратно, на излизане от Устренски дол, пред очите ни ширва потвърждението за огромната работа, която е извършена тук. Ако не са били противоерозионните съоръжения и залесяванията по Устренски, Лебедски и Казашки дол, които укротяват пороите, от околните села не би останал и помен, а само





лионният декар. Какъв друг паметник му е нужен на горския!

Зеленото сърце на Източни Родопи

Стигаме до Крумовград - носещ името на хан Крум и седище на Горското стопанство, по лъкатушения път от Момчилград. Навлизаме в централната част на Източните Родопи, направо в зеленото сърце на планината, а терените стават все по-стръмни. Най-високата точка в района на стопанството е връх Кожале (1266.8 м н.в.), а най-ниската - 145 м, където река Арда го напуска. Тази денувелация, която създава трудности при работа, е благоприятна за голямото растително разнообразие. На площ 49 355.5 ха, от които 42 344.5 ха залесена, растат чудесни иглолистни гори, гордост са и гъбовете и естествените букови насаждения. Нямаме търпение да ги видим и след като снимаме колектива (сн. 13), не се задържахме много в канцеларията.

Още на първата ни спирка сме очаровани - по поляна от билки достигаме до чудна гледка. Пред очите ни се ширва Мъгленишкият дял на Източните Родопи, а местността Благуна зеленее отсреща с иглолистните си гори, залесени през 70-те и 80-те години на миналия век. Такива гледки и аромати се помнят. Ако залесяванията не бяха извършени, тук щеше да е пустиня. Сега накъдето и да се обърнеш, виждаш труда на лесовъда, без когото тази красота нямаше да я има.

Дело на професионалистите е и 65-годишно белоборово насаждение, до което спираме (сн. 14). Отгледаната като по учебник гора се отблагодарява с естестве-

лунен пейзаж. Днес не порои заливат Джебел, а зелено море от гори (сн. 12). Борът тук е залесяван през 50-те години, а през 1983 г. е честван едномил-

но възобновяване.

На път сме към местност, която наричат Малка Странджа. Когато стигаме, разбирам защо - чудесна гъбова гора с мощен подраст, която си заслужава името (сн. 15).

Признавам си, че ароматните леко тръпчиви диви черешки ме отклоняват от пътя, а когато в тревата намирам и горски ягоди, за малко забравям за работата.

Всъщност събирането на горски плодове, гъби и билки, т.нар. странични ползвания, имат своето стопанско значение, като за миналата година са осигурили около 5 % от общия приход. В разговора ни с директора инж. Ламбо Ламбов става дума и за горските пътнища.

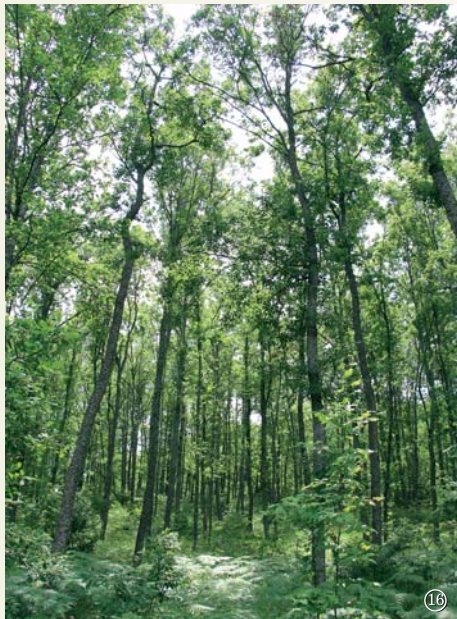
Стопанството има добре развита пътна мрежа, но и затворени басейни, за които ще се наложи да се изградят продължения и разширения на съществуващата пътна мрежа. Писам за асфалтовия път, по който сме поели. 26-километровата отсечка, свързваща селата Черничево и Горни юруци, се оказва горски път. Построен през 50-те години от строителни войски, пътят е асфалтиран през 90-те, а сега е предоставен на общината. През 2010 г. пък е изграден 14 км стабилизирания горски път от с. Горни юруци до с. Бежанци.

Пътят ни отвежда до м. Старата бариера, където колегите ни разказват любопитна история - по време на работа, при маркиране на гървесина, се натъкнали на стари мини. Не сме тук заради това, разбира се, всъщност идваме заради високостъблената семенна гора (сн. 16). Отново сме сред гъба, а обектите са като жив учебник. Малко по-нататък виждаме пример за окончателна фаза на превръщане на издънково в семенно насаждение (сн. 17). От стария гървостой са оставени до 20 % според изискванията на „Натура 2000“. Близо 90 % от територията на стопанството влизат в екологичната мрежа, което създава някои затруднения, тъй като лесоустройственият проект е от 2008 г. и не е съобразен с режимите на „Натура 2000“. Това налага периодично съгласуване на дейностите с Регионалната инспек-



Колективът на стопанството с директора инж. Ламбо Ламбов (в средата), зам.-директора инж. Неделчо Димитров (отдясно) и гл. счетоводител Роза Ангелова (отляво)

ция по околната среда и водите. Продължаваме по-нататък, гледката на високостъблените 120-годишни букови гори на отсрещния баир привлича вниманието ми. Пътят за Саарландския метод на стопанисване на горите. Оказва се, че предстои да бъде приложен в три пробни площи. От това, което видяхме, нямам съмнение, че лесовъдите тук могат да се справят с всяко предизвикателство, това е вече в гените им.



Пътуването ни из зеления край в сърцето на Източни Родопи е пътуване във времето и пътуване навътре в себе си, защото те кара да преосмисляш ценностите си, смиряваш се пред тая красота, пред ръцете, които са я създали и съхранили.

Юлия СЪБЧЕВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Блестящ успех за биологичната борба с гъботворката

(Продължение от стр. 8)

Извън района на ДГС - Курково, силни епизоотии на *L. dispar* от *E. taimaiga* са наблюдавани в землищата на Момчилград и селата Кременец, Звездел, Карамфил, които се намират на 18.4-21.6 km от най-близкото място на интродукция - Тихомир. Известно е, че епизоотиите от *E. taimaiga* се разпространяват на много големи разстояния - над 100 km (Elkinton et al., 1991.), поради което не е изключено патогенът да е засегнал и други популации на вредителя в Централна Южна България.

Измененията в популационната плътност на каламитетните насекоми вредители проличават при сравнение на две генерации. При насекоми с градационен тип на популационна динамика, каквато е гъботворката, числеността в началната фаза на градацията (първите 2-3 години) като правило би следвало да нараства. След провеждането на биологична борба обаче не са открити никакви яйцекупчинки на вредителя както в опитните площи, така и в съседните насаждения. От това следва, че патогенът се е разпространил в района на ДГС - Курково, при което епизоотията е обхванала цялата популация на вредителя и е причинила масова смъртност и затихване на градацията.

Резултатите от борбата с *L. dispar* на територията на ДГС - Курково, са поредното доказателство за огромния потенциал на *E. taimaiga* като класически агент



Фиг. 4. Мъртви гъсеници на гъботворка от *E. taimaiga* по единично растящо дърво



Фиг. 5. Опадали мъртви гъсеници на гъботворка в основата на единично растящо дъбово дърво

за биологичен контрол. За разлика от останалите биотични фактори - бактерии и вируси, регулиращите способности на гъбния патоген се проявяват не само при висока популационна плътност, но и при ниска численост на гостоприемника, поради което от икономически съображения е разумно и желателно той да се прилага в първичните огнища на нападение и в началните периоди от развитието на градацията, преди масовото намножаване на гъботворката. Патогенът е мощен фактор в потискането на нападенията на *L. dispar*, които, след неговата интродукция през 1999 г., намаляват до 10-25 % от нормалните стойности за страната, при условие, че почти не се води борба с вредителя (Georgiev et al., 2013; Mirchev et al., 2013). Немаловажна е и друга негова биологична особеност - високата видова специфичност

по отношение на гъботворката, която го прави безвреден за останалите представители на ентомофауната и го характеризира като ключов елемент за съхраняване на биологичното разнообразие в горски хабитати с висока консервационна значимост.

Идея за класификация на културите от бял и черен бор според нивото на екосистемно съответствие

Доц. д-р Георги КОСТОВ - Лесотехнически университет

В лесовъдството съществуват много класификационни деления по различни признаци на горите, насажденията и техните съставни части. Всички те имат задача да подпомагат практикуващите лесовъди при вземане на бързи и логични решения за стопанско въздействие в горските насаждения. Някои постановки в класификационните схеми са се превърнали в част от лесовъдската терминология и имат постоянно място в административните документи и нормативните актове. Включването в употреба на нови класификационни схеми е оправдано при смяна на основни теоретични концепции на управлението и след натрупване на научна информация и производствен опит. Пример за подобна промяна е закриването преди повече от десет години на стопанския клас за реконструкция, което доведе до промяна в стопанските класове и производствените цели при някои видове гори. Промени са извършени в класификациите на издънковите, буквите и липовите гори и други. Преразгледана е концепцията за оптималния бъдещ състав с осъвременяване на класификационната схема на типовете горски месторастения.

Едновременно останаха и нерешени въпроси, между които се откроява проблемът с настоящите стопански цели и бъдещето стопанисване на иглолистните (предимно борови) горски култури. Този въпрос периодично се поставя, обикновено след поредната вълна на съхнене или повреди, причинени от биотични и абиотични фактори в тези насаждения. Предлаганите диференцирани мерки от различни автори (Донов и кол., 1991; Роснев и Ганчев, 1994; Рафаилов и кол., 1995; Рафаилов, 2003; Райков и кол., 2003; Костов и кол., 2003; Цветанов и Хинков, 2005) по различни причини не намират дългосрочно приложение в практиката. Най-често споменатите автори предлагат статични оценки на база на актуалното състояние на културите, без да се отчитат минало и възможно бъдещо поведение. При други се предлага относителна сложна и по-слабо позната методика на разделяне по признаци за класифициране. В някои случаи предложенията за класифициране имат по-скоро регионален обхват. Положителното в тези усилия на лесовъдската наука е, че в практиката бяха натурализирани понятия като трансформация, стопанисване по състояние (адаптивно стопанисване), икономическа целесъобразност на залесяванията. Но липсата на устойчиво решение на въпроса със стопанисването на иглолистните култури остана и по тази причина ИАГ възложи на научен колектив под егидата на Института за гората при БАН, с ръководител доц. д-р Груев Попов, научноизследователската тема „Трансформация на иглолистни култури, създадени в ареала на широколистните дървесни видове в насаждения с естествен семенен произход“.

Основна задача на научния колектив е да се предложат обосновани стопански цели и лесовъдски практики за културите от бял и черен бор, създадени в периода на активните залесителни кампании през втората половина на миналия век, на база на разбираеми и относително лесни за разграничаване критерии (показатели). Идеята за подобна стопанска класификация на разглежданите култури се основава на **теорията за екосистемно съответствие**. За нейното изясняване трябва да се започне от концепцията за т.нар. **потенциална естествена растителност (Potential Natural Vegetation - PNV)**. Тази концепция е добре позната на

специалистите по геоботаника. Според Tuxen (1956), който е измежду първите и теоретици, PNV е „хипотетичен естествен статус на растителността, която може да бъде очертана понастоящем или за определен по-ранен период, ако бъде отстранено човешкото въздействие върху растителността. Възможните въздействия на климатичните промени, които могат да се проявят през дългия период на сукцесия, би трябвало да не се зачитат“.

Този изцяло статичен подход е гоуточнен от Westhoff and Van der Maarel (1973), които определят PNV като „растителност, развиваща се в крайна сметка върху даден хабитат, ако всички човешки въздействия върху месторастенето и околностите му се спрат изцяло и ако завършващият стадий (бел. авт. - на сукцесията) е достигнат изведнъж“. Определянето на потенциална естествена растителност е задължително при инвентаризацията на горите в немскоговорещите страни в Европа.

За да се преодолеят несъвършенствата в концепцията за PNV, породени главно от статичното разбиране за растителността в „края“ на сукцесията, ботаници предлагат доразвитие на теорията, като се предлагат нови понятия.

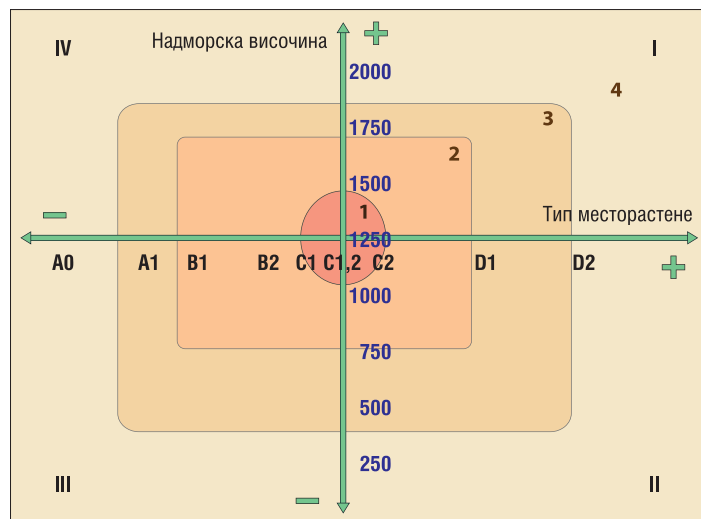
Потенциална адаптирана към месторастенето растителност (Potential site-adapted Vegetation - PSV). Това е растителност, развиваща се, като се отчитат свързаните със сукцесията промени в почвите и запасите на хранителни вещества, и в този смисъл различна от PNV. Като отчита сукцесията, PSV е продължение на оригиналната PNV концепция, за тези месторастения, където възстановяването на почвите е процес с особена важност, в контекста на ландшафтното планиране и стопанисването на горите (Ricota et al., 2002).

Потенциална заместваща растителност (Potential replacement vegetation - PRV). Алтернативна концепция на PNV - абстрактна и хипотетична растителност в равновесие с климатичните и почвените условия, които засягат територията понастоящем (например при замърсяване на въздуха), или абстрактно човешко въздействие (например сечи в горите), което поражда различни PRV мунове (Chytry, 1998).

Потенциална природа и Бъдеща природа (Potential Naturalness u Future Naturalness). Растителност, която би съществувала, ако човешкото въздействие се оттегли и резултативната сукцесия спешно я установи, и растителност, която евентуално ще се появи от съществуващите гори, ако човешкото въздействие се оттегли за постоянно, при отчитане на климатични и други промени на средата (Peterken, 1996). Концепцията за PNV и нейното доразвиване е в основата на други схващания за адаптивното поведение на организмите. Това води до въвеждане на понятието **екологично приспособяване (съответствие) (Ecological fitting)**. То е израз на процесите, при които организмите колонизират новата околна среда и се задържат в нея, използвават нови ресурси или формират нови асоциации с други видове като резултат от подходящи характеристики, които те носят (генетично обусловени), докато попадат в новата среда. Това понятие допълва известните в лесовъдската практика понятия „аклиматизация“ и „натурализация“ и е в основата на модерните напоследък изследвания върху инвазивните видове. Добър пример е поведението на боровата процесия (*Thaumetopoea pityocampa* Schiff).

От своя страна, понятието „екологично съответствие“ е доразвито в цялостна концепция за поведението на екосистемите (а не само на организмите), наречена **екосистемно съответствие (Ecosystem fit)**. Това е концепция, „засягаща способността за адаптация на организмите (вкл. базирана на генетичното им разнообразие), за да отговорят на промените в средата (резултат от нарушения) на определени територии и при определена подредба (бел. авт. - йерархична) на организмите“. Концепцията се основава на съотношението между актуалната (конкретна) чиста първична продуктивност (Npp) на даден сукцесионен ред и теоретичния максимален потенциал (TNpp). Важен елемент, освен продуктивността, е устойчивостта на формираните при адаптацията екосистеми (Gordon, Bormann and Jacobs, 1996). В тази концепция основната комбинация е свързана с познати понятия като „продуктивност“ и „устойчивост“, която трябва да се разглежда като устойчивост на външни въздействия и устойчивост във времето, например чрез постоянно възобновяване. Оттук следва основната идея на Gordon, Bormann and Jacobs (1996): „Ако продуктивността и разнообразието се свържат с устойчивостта на системите срещу природни нарушения и промени в средата, екосистемното съответствие може да се използва при прогнозиране на поведението на гората“.

В предложената по-нататък идея екосистемното съответствие е потърсено чрез разглеждане на два познати и налични параметъра за всяко насаждение - надморска височина и тип месторастение. Те са представени в координатна система, като по абсцисата е типът месторастение, а по ординатата - надморската височина. Прието е, че различията с една степен в богатството или влажността на месторастенето могат да бъдат от един и същи тип, защото имат подобен или изцяло същия лесорастителен ефект. Например при най-често срещаните за боровите гори месторастения B2 почти съвпадат с C1, а C2 с D1. Пресечната точка на абсцисата и ордината е определена експертно въз основа на познанията за оптимума на разглеждания дървесен вид и съответната гор-



Фиг. 1. Предложение за класификация на култури от бял бор

скорастителна област. На *фиг. 1* е представена подобна графика за бял бор в Тракийска горскорастителна област. Там пресечната точка е при месторастение C1,2 и надморска височина 1250 м (за Мизийската горскорастителна област е с около 100 м по-ниско, а за Южна крайгранична - със 100 метра по-високо). По-нататък върху графиката са очертани няколко неравномерни, концентрично разположени зони. В центъра е обозначена омази потенциална зона (1), в която екосистемното съответствие на белоборовите насаждения е най-пълно. То е между 1000 и 1500 м н.в. и при месторастения от C1 (B2) до C2 (D1) при посочената Тракийска горскорастителна област.

Втората (2) зона на фигурата показва и други месторастения и надморски височини извън този оптимум, където белият бор естествено формира или участва в горските насаждения (екосистеми), която на практика съвпада с потенциалното му естествено разпространение.

Третата (3) и четвъртата (4) зона на фигурата заемат надморски височини и месторастения, които не са характерни за естественото разпространение на белия бор, но където има създадени изкуствени насаждения. Тяхното екосистемно съответствие е толкова по-малко, колкото по-далеч от центъра на координатната система биха попаднали.

Едновременно с формираните 4 зони, обозначени с арабски цифри, на фигурата ясно са разграничени и четири квадранта, обозначени с римски цифри. За всеки един квадрант са характерни някои общи черти, независимо от зоната (1-4). Например квадрант I (първи) показва най-общо относително богати и богати за белия бор месторастения при надморски височини над оптималната, докато тези в квадрант II (втори) показват същите месторастения, но при надморски височини по-малки от оптималната. В различните квадранти потенциалните спътници или конкуренти на белия бор в различните случаи ще са различни - например нагоре в кв. I - ела, смърч, бяла мура и гр., а надолу в кв. II - обикновен бук, явори, габър, дълбова и други.

По аналогичен начин могат да бъдат разглеждани и останалите квадранти - III и IV, а комбинациите от квадранти и зони са общо 16 и са еднозначно дефинирани. Може да се предположи, че в общия случай насажденията, попадащи в една зона и квадрант, ще

имат еднакво или близко екосистемно съответствие, т.е. еднаква или близка устойчивост, продуктивност и поведение в миналото и в бъдеще. Това би позволило да се диференцират и типизират лесовъдските цели и намеси. На *фиг. 1* е посочено как това може да се направи за белия бор.

За зона 1 - Зона на оптимално екосистемно съответствие

За белоборовите насаждения и култури в тази зона са характерни висока продуктивност и устойчивост и традиционни стопански цели, проектиране и провеждане на традиционни лесовъдски системи. В 1.І. и 1.ІІ. има възможност за формиране на смесени насаждения, съответно с иглолистни в 1.І и широколистни в 1.ІІ., но без потенциал за двуетажно стопанисване. В 1.ІІІ. и 1.ІV. - преобладават чисти насаждения от бял бор.

Обща лесовъдска насока за зона 1 е, че тук белоборовите насаждения (екосистеми) ще просъществуват устойчиво и без специални лесовъдски намеси.

За зона 2 - Зона на добро екосистемно съответствие

За белоборовите насаждения и култури в тази зона са характерни сравнително добра устойчивост при традиционно стопанисване (задължително е да се отглеждат); традиционни стопански цели; потенциал за смесване с широколистни и иглолистни дървесни видове. Разнообразие в продуктивността много по-добро в кв. І и ІІ, където може да има двуетажни насаждения и разновъзрастно стопанисване. Необходими са грижи за възобновяване на белия бор (ако неговото дългосрочно запазване е аргументирано). В кв. ІІІ и ІV няма възможност за формиране на двуетажни насаждения. Поддържането на чисти или по-добре с преобладаване на бял бор едновъзрастни насаждения е стопански най-целесъобразно. Необходими са допълнителни грижи за осигуряване на стабилността на насажденията, особено в 2.ІV, където са налице по-сурови високопланински условия.

Обща лесовъдска насока за зона 2 е, че са необходими традиционни лесовъдски намеси (най-вече отглеждане) за поддържане на продуктивността и/или устойчивостта на насажденията с бял бор.

За зона 3 - Зона на слабо (нарушено) екосистемно съответствие

Това е зоната на по-голямата част от белоборовите култури извън естествения им ареал.

За кв. І и ІІ, където има относително добри (по богатство и влажност) месторастения, проблем за културите е устойчивостта. Необходимо е да се провеждат отгледни мероприятия за подобряване на стабилността срещу вятър, сняг (например да се следи отношението $H/D1,3$) и резистентността на болести и вредители или пожари. В кв. І подходяща мярка е да се търси формиране на временна двуетажност с доминиращите при възобновяването ела и смърч. Белият бор в кв. ІІ е в силна конкуренция с местните широколистни (често с издънков произход) и формирането на двуетажни насаждения, особено с дъбове, е невъзможно. За кв. ІІІ и ІV проблемни са продуктивността и устойчивостта. Това произтича, от една страна, от недостига на влага в кв. ІІІ и, от друга, от много неблагоприятните условия на месторастение с висок риск от климатични катаклизми (бури, къса вегетация) в кв. ІV. Загубата на биоразнообразие, породена от досегашната човешка дейност, допълнително увеличава риска от

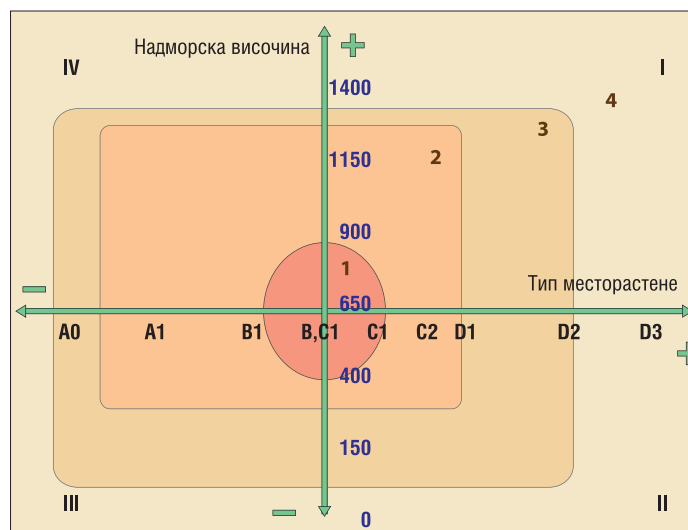
намаляване на устойчивостта на горските екосистеми в цялата зона.

Общовалидно мероприятие за зона 3 би трябвало да бъде трансформацията в насаждения с коренен състав. Трансформацията ще бъде при различни турнуси, с различни лесовъдски техники и при различни стопански цели за отделните квадранти.

За зона 4 - Зона на отсъствие на екосистемно съответствие

Тук са представени култури, създадени със специални цели, и за поддържането им трябва да се отделят целеви средства от стопаните им (например зелени зони, лесопаркове, рекултивирани терени, култури за повишаване на горната граница). В квадрант І и ІV, т.е. на големи надморски височини, да се провеждат само поддържащи, санитарни мерки. В кв. ІІ и ІІІ, т.е. на малки надморски височини, би трябвало да се пристъпи към бързо усвояване на масата около кулминацията на прираста по височина на белия бор.

Общовалидна цел за тази зона би трябвало да бъде намаляване на потенциалните загуби и максимално въз-



Фиг. 2. Предложение за класификация на култури от черен бор

върщане на инвестицията за създаване на културите. По подобен начин би могло да се подходи и при класификация на културите от черен бор, според екосистемното съответствие на вида. Примерна схема за такава класификация е посочена на *фиг. 2*.

Предложената идея (хипотеза) за класификация на културите от бял и черен бор предстои да бъде проверена чрез статистически методи. Показателите, които ще се отчетат при проверките, трябва да са динамични във времето (т.е. за различна възраст на културите). Това са показателите, свързани с продуктивността по възрастови групи - бонитет, гъстотата, запас, кръгова площ, и показателите, свързани с устойчивостта по възрастови групи - общо състояние, степен на обезлистеност, отношение $H/D1,3$, процент на повреди и други.

Основно предимство на изложената идея е, че тя се основава изцяло на познати за практиката параметри. Всяко насаждение или култура биха могли да се разположат в предложената схема бързо и лесно. Остава частично открит въпросът със смесените борови култури например с участие на двата вида. Поради това авторът с удоволствие би изслушал или прочел всяко мнение, бележка или допълнение.

70 години **НІАВ**

Фирмата разширява своята гама и присъствие в България с новите модели кранове Jonsered и Loglift и дървовозни надстройки ЕхТе

Дейността на фирмата и новостите на пазара представя Росица Ангелова - управител на официалния представител за България „Бакстрейд“ ЕООД.

- Г-жо Ангелова, бихте ли представили накратко изделията на фирма НІАВ?

- Както знаем, горите са безценен природен ресурс и заемат 30 % от земната повърхност или 3900 млн. хектара. Вече 70 години фирма **НІАВ** е водещ производител на кранове, емблематични със своята висока производителност и издръжливост и е част от процеса на усвояване на тези богатства. Като официален представител за България вече 20 години фирма „Бакстрейд“ ЕООД продължава присъствието на изделията с марката **НІАВ** в българската гора, което датира още от 1970 г., когато се полагат основите на механизирания дърводобив. Първите модели **НІАВ** са предназначени за монтаж на трактор, но постепенно фирмата развива и налага двата специализирани крана за дърводобив с марките **Loglift** и **Jonsered**. Обединили най-доброто в областта на хидравликата, електрониката и металознанието, **Loglift** и **Jonsered** впечатляват със своята бързина, ефективност, лекота на управление и издръжливост в продължение на десетилетия при работа в тежките горски условия. Крановете се произвеждат в широката гама от 60 до 360 kNm (от 6 до 36 тонметра) и са неизменна част от технологичното оборудване на много български фирми в сектора с основно приложение при операцията сортиране, сеч, товарене и разтоварване на обла дървесина. Издръжливи (проектирани за над 600 000 товарни цикъла) и високоефективни при извършване на товаро-разтоварните операции, **Jonsered** и **Loglift** се превръщат в дългосрочна инвестиция с висока остатъчна стойност.

- Какви са новостите в продуктовата гама на фирма НІАВ ?

- Днес все повече изделия **Loglift** и **Jonsered** могат да се оборудват с удобни ергономични кабинни с голяма ви-

димост и с пропорционално управление с джойстик **Timbertronic™**, което допълнително повишава ефективността на крановата уредба и не на последно място - удобството и комфорта за оператора. Допълнително улеснение е възможността за оборудване с електронна везна, което позволява бързо и точно определяне на теглото на натоварения дървен материал. Другите предложения са свързани с новите конструктивни решения и връзки на голямата и малката стрела, т.нар. C и D link. Те допълнително подобряват товарната крива, особено при работа в близост до колоната на крановата уредба. Можем да посочим и специалната връзка, която защитава маслословодите от наранявания HPL (Hose protection link), въртящите куплунги тип JIC, които удължават живота им.

- Имате ли реализирани наскоро проекти?

- Да, наскоро в ДЛС „Мазалат“, в Югоизточния регион, бе доставено ново транспортно средство - шаси с висока проходимост MAN TGS 6x6, оборудвано с кранова уредба **НІАВ Jonsered 1140Z** от 10-тонметровия клас, която позволява компактно паркиране в рамките на габарита от 2500 мм и при обем от 7.5 м обработва товари от 1470 килограма. Грайферът за обла дървесина FLG 43 е с капацитет 400 л и обхват на челюстите до 1950 мм, като с него се обработват трупи с диаметър от 120 до 710 милиметра. Дървовозната надстройка е на шведската фирма ЕхТе и е изпълнена за първи път в България. Фирма ЕхТе е специализирана в изработката на клеми (стойки) от стомана и алуминий, подходящи за транспорт на всякакъв вид трупи. Ниското им собствено тегло осигурява допълнителен полезен товар, безопасно и надеждно транспортиране на дървесината съгласно най-строгите изисквания за безопасност. Цялото оборудване е съчетание на висока ефективност, маневреност и безопасност съгласно изискванията на Директивата за машини. Надяваме се с помощта и на европейските фондове да реализираме още много проекти като този.



Бакстрейд ЕООД -
официален вносител
на горски кранове
и форвардери с марките
НІАВ, Jonsered и Loglift.

Осигурен сервиз и резервни
части. Доставка на рота-
тори и грайфери за трупи
Kinshofer, Jonsered и Loglift.

За контакти:

тел: + 359 2 9627217,
+ 359 887 390047

e-mail:

buckstrade@buckstrade.com
www.hiab-bg.org

Конференция на лесовъдните от Чепинската районна горска инспекция (01.06.1931 г., с. Лъджене)



Участници в конференцията (отляво надясно): 1. Георги Младенов - помощник-лесничей в Доспатското реверно лесничейство, 2. Вълко Шопов - административен лесничей в Лъджене, 3. Илия Илиев - лесничей в Доспатското реверно лесничейство, 4. Нико Никол - районен горски инспектор в Лъджене, 5. Крум Пунджев - лесничей в Баташкото реверно лесничейство, 6. Георги Кобиларов - помощник-лесничей във Фотенското реверно лесничейство, 7. Тодор Куманов - главен инспектор в Отделението за горите и лова при МЗДИ, 8. Райко Стоянов (зад Куманов) - лесничей в Ревирно лесничейство - Якоруда, 9. Илия Стоянов - началник на Отделението за горите и лова при МЗДИ, 10. Иван Кисаров - помощник-лесничей в Баташкото реверно лесничейство, 11. Гено Димитров - помощник-лесничей в Чехлъвското реверно лесничейство, 12. Атанас Пачелиев - лесничей в Чехлъвското реверно лесничейство, 13. Дончо Костов - лесничей в Доспатското реверно лесничейство, 14. Димитър Стефанов - помощник-лесничей във Фотенското реверно лесничейство, 15. Щилиян Кондев - лесничей в Административно лесничейство - Пещера

Представената снимка е опит да обърнем поглед към Родопска планина и към един изключително важен район за горското стопанство в миналото - Чепинския, както и да си припомним за реверните лесничейства у нас.

По това време горите в Царство България са 2 998 448.6 ха, от тях в Родопите са 483 055.7 ха, или 16 на сто. Площта на горите в Родопите заема почти 65 % от територията на планината (към 1936 г.). Иглолистните гори в Царството са 321 798. 9 ха, като в Родопите те са 237 360 ха, или 73 на сто.

В Пловдивския район иглолистните гори имат важно стопанско значение, което определя значимостта на двете районни горски инспекции - Чепинската и Пещерската. Общата площ на горите в Пловдивски район е 452 397 ха, от които иглолистните са 198 855 ха (45 %). Площта на Чепинската районна инспекция възлиза на 120 916 ха, от които залесената е 91 373 ха и незалесената 29 543 хектара.

През периода, в който е направена снимката, 7-те реверни лесничейства (от общо 15 в България тогава), обединяващи по-важните държавни гори в Родопите, са следните: Фотенска, Карлъшка, Баташка, Гешова планина, Чехлъво, Доспатска, Кара-мене, Турна-чаир, Дикчан, Вищерица, Беслет и Фотовишки орман. Тези лесничейства формират по това време и т.нар. Родопско бюро по експлоатация на горите със седалище в с. Лъджене. Лесничействата у нас по това време са разделени на административни и реверни. Първите реверни лесничейства в България се откриват през 1912 г. и първоначално са наричани „технически“. Създаването им е било продиктувано от идеята по-важните държавни гори да бъдат обособени в по-малки горскостопански ед

ници (ревери), с площ на един ревер до 5000 ха за високостъблените и до 10 000 ха за нискостъблените гори с цел по-самостоятелна и по-активна стопанска дейност по възобновяването и ползването от горите. Според проф. Тодор Димитров „реверите са горско-дървесните работилници, които играят ролята на мощна практическа школа, в която лесовъд придобива възможност за лично наблюдение и проверка на фактите и индивидуално прозрение на школко възприетите лесовъдски принципи“. При тази форма на стопанисване е било възможно в най-голяма степен да се приложат и да се развият знанията на лесовъда, освободен от административна работа. За съжаление, според същия автор, идеята на реверните лесничейства остава затворена в своето развитие, тъй като не достига до висшата горска инстанция.

През 1912 г. в България са обособени 7 реверни лесничейства, 5 от които са в горите на Родопите. Това са реверите Чехлъво, Беглика, Гешова планина (сега Юндола), Фотен и Чепеларе. Другите две лесничейства са в Източна Стара планина - Гениш-ага и Лонгоза (сега попадат в ДГС - Старо Оряхово).

Реверните лесничейства са на подчинение на началниците на горските инспекции и на Министерството на земеделието и държавните имоти.

Увеличаването на броя на реверните лесничейства става след приемането на Наредба-закон за стопанската експлоатация на горите през 1935 г. (ДВ, бр.163 от 24.07.1935 г.). За периода 1923-1934 г. те са 15 (7 от които са в Родопите!), през 1937 г. се увеличават на 24, през 1939 г. - 45, и 1942 г. - 76.

Гл. ас. Евгени ЦАВКОВ
Снимка Музейна сбирка на ЛТУ

Димитър КИРОВ: „Голямата любов към гората ме води“

Тази година се навършват 150 години от рождението на лесовъда Димитър Киров - един от първостроителите на горското дело в България. Отдалечеността на времето, в което е работил, още повече подчертава нуждата да знаем повече за тази личност. Написването на биографичния очерк за инж. Димитър Киров стана възможно благодарение на архивните материали от Музейната сбирка на Лесотехническият университет и спомените на юриста Димитър Гочев - внук на Димитър Киров.

Димитър Киров Първулов е роден на 18 октомври 1864 г. в българския град Пирот (днес в Република Сърбия). Първоначалното си образование получава в родния си град, в българското екзархийско училище.



Димитър Киров

За голяма радост на местното българско население след Освободителната война 1877-1878 г. Пирот влиза в границите на Сан-Стефанска България. Но радостта много скоро отстъпва на горчивото разочарование, предизвикано от Берлинския мирен договор (13.07.1878 г.), според който част от Западните покрайнини остават под властта на Кралство Сърбия. В същото време съседният Цариброд (сега Димитровград) е включен в пределите на новоосвободеното Княжество България. Поради закриването на българското училище в Пирот Димитър не може да продължи образованието си. Той нелегално преминава границата и се установява в Цариброд при по-голямата си сестра Марица, омъжена там. Продължава да учи, но основно то си образование завършва в София.

В началото на 80-те години на XIX в. Димитър Киров получава стипендия от държавата и заминава за Чехия, където постъпва в средното лесовъдско училище в Бърно. След като завършва курса му, се завръща в България и отначало е назначен за окръжен горски инспектор в Бургаски окръг, а по-късно е преместен за окръжен горски инспектор в Свищов.

В Свищов Димитър Киров с младежки ентузиазъм започва да прилага придобитите в Бърно познания по лесовъдските науки и има амбиции да развива горското стопанство в родината си по подобие на Чехия - подобряване на културата на създаването, стопанисването и отглеждането на гората. За кратко време създава отлична организация по производството на горски фиданки, като в околностите на Свищов, в м. Кривулката, създава първия държавен горски разсадник. Под негово ръководство в Свищовския горски окръг през

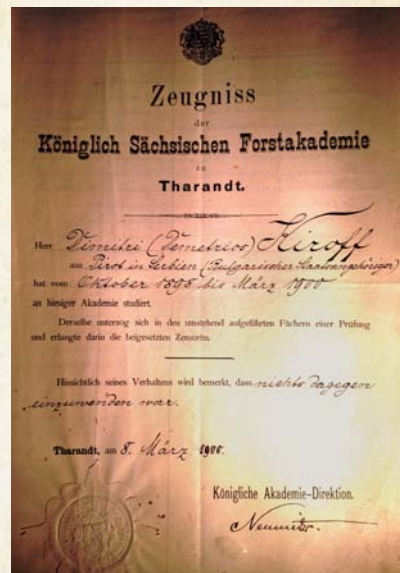
1896 г. са създадени 8700 дка нови култури.

Стремежът на Димитър Киров за изграждането на горското стопанство в Свищов и окръга по европейски образец среща подкрепата на по-голяма част от интелигенцията в града, но има и твърде много спънки и противници в лицето на консервативно настроени граждани и политически дейци, които смятат, че чрез залесяването се намаляват обработваемите земеделски площи и пасищата.

Въпреки всичко по това време в Свищов и района са залесени значими за времето си площи акациеви и тополови гори.

От историята на горското стопанство на България е известно, че в началото на 90-те години на XIX в. Димитър Киров внася от Австро-Унгария 640 kg елитни акациеви семена. Започва масови залесявания с вида и създава първата акациева култура при гъстота 1x1 м в землището на с. Мечка, Плевенско, както и много култури в района на Пордим, Славяново и другаде. И днес акациевите насаждения и култури в района се отличават със своята правостъбленост и висока продуктивност. Много по-късно екипът на Опитната станция за бързорастящи горскогоресни видове в Свищов отделя няколко клона.

В началото на XX в., след една от многобройните реформи и реорганизации в горското управление, Свищовският горски окръг е закрит. Той временно функционира като реверно лесничество на Велико Търново и за съжаление създадените разсадници и култури постепенно са уни-



Факсимиле от дипломата на инж. Димитър Киров



Димитър Киров с младата си съпруга Златозара и доведената дъщеря Здравка

чождени. От Свищов Димитър Киров е преместен като окръжен горски инспектор в Плевен, в района на който също се занимава със залесителна дейност. Успял да спести една известна сума, в края на 90-те години осъществява мечтата си да следва лесовъдство. На свои разноски през октомври 1898 г. започва да учи във Висшето лесовъдско училище в Таранг (Германия), в което се дипломира през март 1900 година. Следването му преминава в упорито

учене, но и в голяма оскъдица, тъй като спестените от него средства се оказват недостатъчни. Налагало се да работи и да учи. Немски език Тодор Киров научава още в Бърно. В Музея на Лесотехническия университет се съхраняват собственоръчно водените от него записки на немски език, при това с перфектни илюстрации по горска ботаника (проф. Фридрих Ноббе), лесовъдство, лесоустройство, оценка на гори.

След завръщането си в България последователно е районен горски инспектор в София, Бургас и на други места.

Според отчета на Софийската секция по залесяване и укрепяване на пороищата за 1938 г., съхраняван в Музея на ЛТУ, инж. Димитър Киров е софийски горски инспектор през периода 14.11.1900 - 31.08.1903 г., като поема службата от акад. Стоян Брънчев. Заместниците му са Георги Купенов и Тодор Марков. В този период неговият екип организира залесяванията около Семинарията и над Княжево и на други места в Софийския район, както и по склоновете на Витоша. След това инж. Димитър Киров работи на различни места като горски инспектор и в централното горско ведомство. Напуска службата си като горски инспектор около 1930 година. В професионалния му живот го водят голямата любов към гората и природата. Без съмнение Димитър Киров може с право да се нарече един от първостроителите на горското дело в България. В работата си като лесничей и горски инспектор с голям ентузиазъм и желание прилага придобитите в Чехия и Германия познания и

модерните за онова време методи на лесовъдството. Нещо повече - има амбицията и у нас да се култивира такова отношение към горите, каквото е видял в тези страни.

Димитър Киров е поддръжник на Либералната партия на Драган Цанков и до края на живота си е убеден русофил и славянофил. По време на следването си в Бърно се прониква с много дълбоки симпатии към чехите и техните борби за независима от Австро-Унгария Чешка държава. Тези симпатии остават непроменени и по време на следването му в Таранг.

Димитър Киров, без да навлиза открито в политиката и политическите борби, има изяснено отношение към националните и политическите проблеми, особено по националния въпрос в родния си край и Западните покрайнини. Подпомага свои съграждани и земляци, които бягат от сръбския режим от завзетите български земи - отначало от Пирот, а след 1918 г. - от Цариброд. Заради неговата дейност е осъден от сръбските власти задочно на смърт.

През 1935 г. се оженва за Златозара Каменова (по баща), вдовица на загиналия в Балканската война през 1913 г. майор Димитър Мициев. Осиновява нейната дъщеря - Здравка Мициева, която приема фамилията Кирова (по-късно по мъж - Гочева). Добър и тачен съпруг, Димитър Киров като роден баща отглежда осиновената си дъщеря и нейните деца - негови внуци. Това са Златозара Гочева - професор в Института по тракология на БАН и Димитър Гочев - арбитър в Градския държавен арбитраж - София, представител на България в много



Семейство Кирова с внуците Златозара и Димитър - децата на Здравка Гочева

европейски и световни правни институции. Има живи внуци на неговите сестри, които живеят в Куманово, Белград и Пирот.

Починал на 20 май 1953 г. на 89-годишна възраст.

Доц. д-р Янчо НАЙДЕНОВ
Гл. ас. инж. Евгени ЦАВКОВ
Снимки семеен архив на Димитър ГОЧЕВ



„АПОЛОНИЯ“ - незабравената любов

В Созопол си. Не искаш да видиш Созополския вампир, не искаш плаж. Искаш „Аполония“ 2014. Чакал си я цяла година и тя те чака - 30-ата и юбилейна - от 28 август до 6 септември.

Не си бил на първата „Аполония“. Не си бил и роден вероятно, когато тази територия на свободния дух бе открита от Димо Димов - „бащата“ на „Софийски солисти“ преди 30 години. Но все някога и ти си станал откривател на тази Мека на интелигентния човек, който отива там на поклонение пред таланта на другия човек. Сторил ли си го веднъж - ставаш „хаджия“ доживот. Само да имаш душа, дарена с щастие, то да се вълнува от изкуствата, и една седмица в началото на септември - и си благословен да се намиращ във вълнуващ полет, да си спасен. В Созопол - най-стария град на Черноморието, чието име в превод от гръцки е „Спасеният град“.

Ако си един от нас, тогава помниш не една „Аполония“ от блажените години, когато рок-енд-рол-ът гори по нашите земи вече не беше млад, и с прекрасния созополлия Георги Минчев, който го пееше.

Помниш как театралните групи от цялата страна, а най-вече софийските, навремето са държали да направят своите премиери именно на „Аполония“ и ле-

ко ти „малее“ сегашната програма. Но днес ти стига Мариус Куркински в „Сънят на смешния човек“ и „Антигона“, поставена тази година от Иван Добчев за театър „София“. И те радват свежарските млади актьори от Габровския драматичен театър в „Ромео и Жулиета“. Завиждаш на прекрасната сцената и салона на читалището „Отец Паусий“!

Вече 15 години (от 1999 г.) Фондация „Аполония“ връчва на най-достойните участници статуетката „Аполон Таксофорос“ (Стрелец). И ако си „аполониец“, трябва да знаеш, че първият ѝ носител - пианистът Любимил Ангелов, днес световноизвестна величина, отново е на празника. И леко те гложди, че тазгодишният отличен - божествената цигулка Минчо Минчев, получава статуетката сякаш даже късничко.

„Аполония“-та не изгубва никога своето чувство за почит, което всеки път те радва и натъжава едновременно. На 4 септември, на остров Св. Кирик се разтреперваш, защото Михаил Негелчев представя „Потетите на „Аполония“. Погледът ти често бяга нагоре - много от тях са в по-добрия свят, но през годините са били част от празника - Елисавета Багряна, Христо Фотев, Константин Павлов, Иван Радоев, Добри Жотев, Валери Петров. В Художествената га-



лерия на Созопол отиваш специално, по улицата с име „Аполония“, за ретроспективната фотоизложба „30 години „Аполония“, за да видиш в черно-белия формат младите лица на първите „жреци“ на празника на изкуствата.

„Аполония“ не дава в теб да закърнее съпричастност към болката. Научаваш, че Мария от екипа на „Аполония“ е онази млада жена, пропаднала в ада на софийския асансьор, и виждаш, че кутията за помощи за нейното възстановяване след спектакъла не подминава никои, както и ти.

Под старите смокини - флоралния символ на Спасения град, сядаш просто на къоше на изнесените отнейде столове и пейки до артмагазина „Ромео и Жулиета“, за да разговаряш с най-добрия съвременен български писател Георги Господинов... за нещата от живота, докато аполонийската тъмнина се спуска над просветлената ти глава.

Искаш да се смееш - „Оркестърчи“-то на Камен Донев ще ти свърши огромна терапевтична работа. Искаш да си на една ръка разстояние до Лили Иванова (а тя е за първи път тази година на „Аполония“) - амфитеатърът е твой. И само за теб ще бъдат „Щурците“ и „БТР“, Графа и усмихнатата в своята невинна младост Михаела Филева. До късна доба Стария град ще разтриса ансамбълът „Пирин“ и ти, дори извън сцената, ще потропваш по калдъръмените улички в ритъма на музиката му. Знаеш, че „калдъръм“ е от „калос громос“ и значи „хубав път“, и с учудване откриваш това под изморените си крака, но в друго значение.

Кога успяваш (но нали за това си летял насам!), но не пропускаш Веско Ешкенази и Людмил Ангелов, Минчо Минчев и Евгени Божанов. Старите „аполонийци“ пом-

нят, а на младите припомняш заклането на Никола Гюзелев, произнесено при откриването на първия празник: „Пазете този фестивал!“. Оркестърът на Бургаската опера свири в негова памет.

След 11 часа, хапнал в култовата кръчма „При шопа“ (с официалното кръщелно име „София“), търчиш на пристанището, където платното на шатрите се надупля от яките блусари на „Dirty Purchase“, свойски наричани „Дърти пръчове“, от нечовешкия глас на Амалия, изискания и вечно експерименталния джаз на дуо „Акустична версия“ - връстник на „Аполония“-та, или шармантно се полюлява от суингърите на „Sentimental Swingers“.

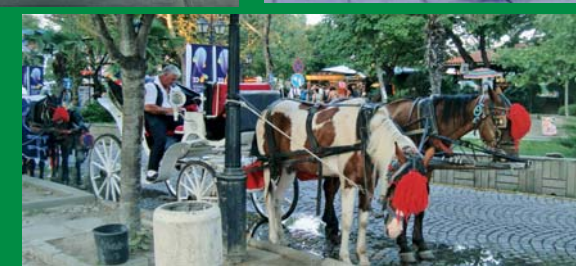
Ненаситил се на божествените звуци на един народен инструмент в ръцете на каваджията № 1 на планетата Теодоси Спасов, откриваш го в добра музикална компания в славния бар „Мишел“, в чийто двор наровеете тъкмо узряват.

Смогваш и за 1-2 филма (а те са 5-6), като „Потъването на Созопол“ на Константин Бонев ти идва не само премиерно, но и вълнуващо.

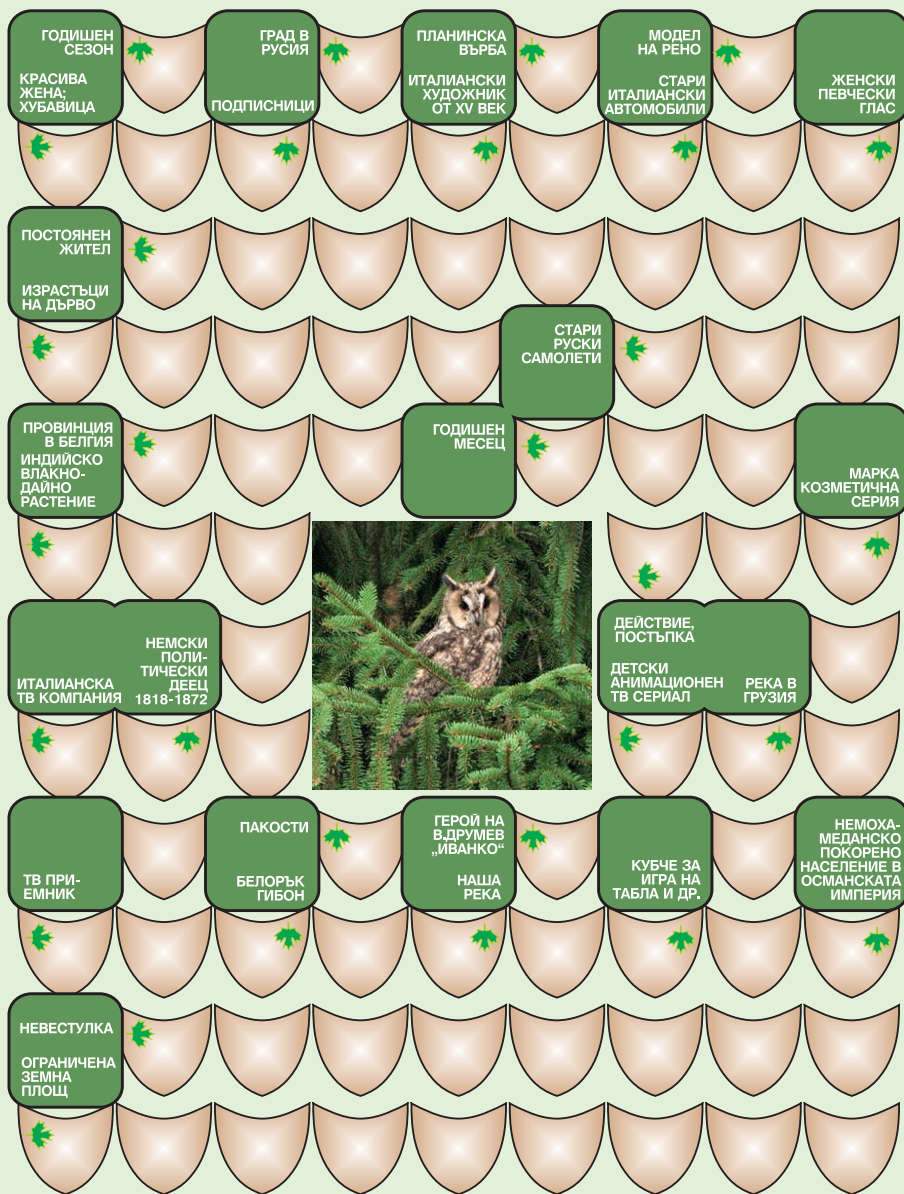
Забравя обаче да огрееш на всяко от поне 70-те събития на любимия ти празник! Но на края му винаги издишаш с цялата си преситена от благоговение душа „бла-го-даря“, защото „Аполония“ вече ти е дарила благо да бъдеш за седмица с нея, с приятели, за които тя е вечната незабравена любов.

Имаш си вече и една традиция, която неவிжданата созополска буря разваля в последната нощ - на брега на морето, подпомогнат от тихи приятелски гласове, да рецитираш: „Сбогом, мое море! Не е весел този час. Даже просто ми иде да плача...“ Валери Петров. Вечна му памет.

Светлана БЪНЗАРОВА



Саморасляци



РЕЧНИК: АНЕКЕ, АСИНО, ЕНО

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 8/2014:

ВОДОРАВНО: „Росалинда“. Полароид. Маратонка. Томан. Сак. Рис. Ген. Боа. Детона-тор. Витамини. Номератор.

ОТВЕСНО: Лопата. Енево. Сорокин (Вячеслав). Тим. Салам. Коте. Лата. Нар. Пирон. Да-ма. Нон. Тит. Едикти. Ононо (Бен). Ада. Ска. „Рир“

Бай Нено горският отгавна харесвал продавачката Мара в селската бакалия. Решил да я пока-ни на среща, въпреки че бил точ-но пред пенсия. Облякъл си нови-те грехи, сложил парите в джो-ба и отишъл в магазина. Заста-нал пред Мара, погледнал я съ-блазнително и я попитал, развя-вайки банкнотата:

- Кога може да похарчим ей тия 10 лева?
- През 1973 година - отвърнала му Мара.

Спирачките на междуградския автобус, в който пътувал бай Нено, отказват. Става една же-на, съблича се гола и се разкрец-ява:

- Ако ще умрем, искам да умра като жена. Има ли тук мъж, кой-то да ме накара да се почувствам жена?

Станал бай Нено, съблякъл си ри-зата и я погал на жената:

- Изглади я!

Седи бай Нено в кръчмата с един приятел и се черпят. Прияте-лят му подпийнал и взел да се заяжда:

- Помниш ли, когато те обраха?
- Помня - отговорил неохотно Нено.

- Аз имах пръст в това. А спом-няш ли си, че те съдиха за изма-ма?

- Спомням си - ядосал се Нено.
- Пак аз се бях намесил.

- А помниш ли, когато ти се ро-ди син преди 15 години? - решил да си върне Нено.

- Помня.

- Е, тогава аз се намесих...

Програмата за честванията на Седмицата на гората включвала и посещение в Природонаучния музей.

Бай Нено разглеждал с любопит-ство експозициите, но когато съзрял две жаби в голям буркан, въздъхнал:

- Жалко!

- Жал ти е за жабите ли? - попи-тал учудено колега на бай Нено.

- Не бе, толкова спурт похабили за две красави жаби!



СПИСАНИЕ ЗА ЕКОЛОГИЯ И ГОРСКО СТОПАНСТВО

София 1303, ул. „Антим I“ № 17;

тел.: (02) 988 86 42, факс: (02) 988 04 15, e-mail: gora@iag.bg

Уважаеми читатели,

Каним ви да се абонирате за списанието
и през следващата 2015 г.,
като изпратите абонаментен талон
на адреса на редакцията:
София 1303, ул. „Антим I“ № 17,
по факс или ел. поща до 14 февруари 2015 година.

БАНКОВА СМЕТКА НА СПИСАНИЕ „ГОРА“

IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50

BIC TTBBBG22 СЖ „ЕКСПРЕСБАНК“ АД, КЛОН СОФИЯ

Цената на един абонамент, направен в Редакцията, е 30 лева.

Фактури се издават след извършен банков превод.

Можете да се абонирате и във всички
пощенски станции в страната
от 1 октомври до 14 декември, както и на интернет адрес:
<http://www.bgpost.bg> до 26 декември 2014 година.
Списанието е с каталожен номер 1225.

Абонаменти се набират и от разпространителска фирма
ДОБИ ПРЕС ЕООД - 02 963 30 81, 02 963 30 82

АБОНАМЕНТЕН ТАЛОН за списание „ГОРА“

Фирма, предприятие:

с адрес: (п.к.), гр. (с.)

ул. (№, вх., ет., ап.)

Индент. №..... BG.....

МОЛ.....

Брой абонати Обща сума (преведена по сметка на списанието) лв.

(словом)

дата: подпис: (.....)



ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕООД

София 1797, ж.к. „Младост“ - 2
бул. „Андрей Ляпчев“ 72
тел: 02 /8099411,
факс: 02 /8099413,
www.husqvarna.bg
e-mail: info@husqvarna.bg